

Overordnet eierskapskontroll

ÅMOT KOMMUNE 2023

Postboks 84, 2341 Løten
Telefon: 62 43 58 00
<https://www.revisjon-ost.no>
E-post: post@rev-ost.no
Org. nr.: 974 644 576 MVA

Forord – om rapporten

Denne rapporten er bygget opp pedagogisk med et kort sammendrag som går gjennom hovedfunnene og konklusjonen i eierskapskontrollen i første kapittel.

Vi har valgt å benytte en «trafikklysmode» for å illustrere hva vi mener er i henhold til krav på området, det som er godkjent med merknad, og det som ikke er i henhold til krav på området. Hver vurdering blir merket med henholdsvis grønt, gul/oransje og rødt.

Vi gjør oppmerksom på at vurderinger med gul/oransje og rødt vil følge av beskrivelser av de mangler og/eller forbedringsmomenter vi mener finnes på området. For

leseren vil det derfor være nyttig å lese gjennom vurderingene som fremgår av underkapitlene for hver problemstilling, i tillegg til den informasjonen leseren får i sammendraget.

Rapporten er for øvrig utarbeidet med et digitalt tilsnitt og innehar lenker til ulike seksjoner av rapporten. Dette skal gjøre det enklere for leseren å navigere i rapportens innhold. Det er også lenket til de kilder som er digitalt tilgjengelige, for en mer interaktiv opplevelse av rapporten.

Rapporten er bygget opp etter NKRFs krav til sluttrapport i Standard for eierskapskontroll (RSK 002). Dette innebærer minstekravene til

- sammendrag (kap. 1),
- informasjon om bestillingen (kap. 2-3),
- problemstillingene (kap. 6-8),
- beskrivelse av metode (kap. 4),
- kriterier (vedlegg A),
- presentasjon av data (kap. 6-8),
- vurderinger (kap. 6-8),
- konklusjon (kap. 9),
- anbefalinger (kap. 10),
- referanser (kap. 12) og
- ordfører og kommunedirektørens uttalelse (kap. 11).

I tråd med RSK 002, ønsker vi å fremheve at vi vektlegger at eierskapskontroller skal «bidra til et godt beslutningsgrunnlag for de folkevalgtes styring og kontroll, og å bidra til læring i kommunen».

Vi vil takke kontrollutvalget for oppgaven, og administrasjonen for tilrettelegging for en best mulig og effektiv gjennomføring av eierskapskontrollen.

Vi håper at leseren finner nytte i rapporten og vil benytte denne videre i arbeidet med å sikre god eierstyring.

Løten, 24.8.2023

Jo Erik Skjeggstad
Oppdragsansvarlig forvaltningsrevisor

Kristoffer Myklebust Roland Svendsen
Utøvende forvaltningsrevisor

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	4
1 Bakgrunn for prosjektet	7
2 Formål, problemstillinger og avgrensning.....	7
3 Metode for revisjonen.....	7
4 Om eierskap i Åmot kommune.....	8
5 Problemstilling 1 – Regler og føringer for eierskapsoppfølging	10
5.1 Kriterier for problemstilling 1	10
5.2 Innhentet data.....	10
5.3 Revisors vurderinger.....	14
6 Problemstilling 2 – Oppfølging av kommunens føringer.....	16
6.1 Kriterier for problemstilling 2	16
6.2 Innhentet data.....	16
6.3 Revisors vurdering.....	19
7 Problemstilling 3 – Rapportering og kommunikasjon	21
7.1 Kriterier for problemstilling 3	21
7.2 Innhentet data.....	21
7.3 Revisors vurdering.....	26
8 Konklusjon	28
9 Anbefalinger	30
10 Kommunedirektørens uttalelse.....	31
11 Referanser	32
Vedlegg A: Kontrollkriterier.....	33

Forsidebilde: Tone Henriksen

Lisens: CC BY SA 3.0, hentet fra snl.no

Sammendrag

Kontrollutvalget i Åmot vedtok i møte 11.05.2021 sak 33/21 å bestille en overordnet eierskapskontroll rettet mot kommunens eierskapsforvaltning.

Formålet med eierskapskontrollen har vært å undersøke hva slags overordnet system, retningslinjer og føringer kommunen har for eierskapsforvaltning, og hvordan kommunen følger opp at disse etterleves. Dette er belyst ved å besvare følgende problemstillinger:

1. Har kommunen et overordnet system, tydelige retningslinjer og føringer for eierskapsoppfølging som samsvarer med det som er anbefalt?
2. Hvordan sikrer kommunen at eierrepresentanter kjenner til og følger de retningslinjer og føringer som er lagt til grunn, og at selskapsstyrene har nødvendig kompetanse?
3. Er det opprettet rutiner for rapportering og kommunikasjon mellom kommunestyret, eierrepresentanter og selskapene som sikrer kommunestyret reell innflytelse på eierstyringen?

I den overordnede eierskapskontrollen er det benyttet dokumentanalyse og intervju som metode. Eierskapskontrollens innhentede data er vurdert opp mot kriterier utledet fra kommuneloven og KS anbefalinger om eierskap, selskapsledelse og kontroll. Vi har konkludert som følger:

Overordnet system, tydelige retningslinjer og føringer for eierskapsoppfølging

For denne problemstillingen konkluderer vi med at kommunen i noen grad har på plass et slik system, men at det er behov for oppdateringer og forbedringer. Dette baserer vi på at:

Eierstyringen i Åmot kommune er basert på den siste vedtatte eierskapsmeldingen fra 2016. Denne tar utgangspunkt i de anbefalingene som gjaldt for eierstyring på dette tidspunktet og tar ikke høyde for endringer i anbefalinger etter 2016. Del 2 som viser oversikt over de enkelte selskap som kommunen har eierinteresser i er utdatert. Eierskapsmeldingen omtaler heller ikke de kommunale samarbeidene som Åmot kommune deltar i. Eierstyring i forhold til de kommunale samarbeidene er blitt mer aktuelt etter endringer i kommuneloven fra 2019

Når det gjelder organisering av, og rutiner for eierstyring ser vi at eierskapsmeldingen på noen punkter er utdatert med hensyn til hvordan eierstyringen praktiseres i kommunen i dag. Kommunen bør også oppdatere strategidelen i eierskapsmeldingen slik at den blant annet, ivaretar KS sine anbefalinger om årlig rapportering med hensyn til eierstyring, krav til vurdering og håndtering av habilitet i selskapsstyrene, krav til registrering i KS sitt styrevervregister og krav til medlemskap i en arbeidsgiverorganisasjon.

Vi mener også at kommunen med fordel kunne tydeliggjøre hvordan bestemmelsene i eierskapsmeldingen skal følges opp av eierrepresentanten, hvordan eventuelt kommuneadministrasjonen skal involveres i oppfølgingen og hvordan det skal rapporteres til eier/kommunestyret, ved å utarbeide rutiner på området. Dette vil også sikre lik praktisering av eierstyring når en bytter eierrepresentanter og tydeliggjøre deres mandat.

Opplæring i eierstyring for de folkevalgte og oppfølging av kompetanse i selskapsstyrene

For denne problemstillingen konkluderer vi på at kommunen har noen tiltak som bidrar til dette, men at det likevel er godt rom for forbedringer. Dette er basert på at:

Det ikke er gjennomført opplæring i eierskapsforvaltning før et godt stykke ut i valgperioden. E-læringskurset som ble tilbudt i 2022 har videre avhengig av eget initiativ for de folkevalgte. Dette er

ikke i henhold til kommunens vedtatte eierskapsmelding og KS sine anbefalinger som tilsier opplæring tidlig i valgperioden for samtlige folkevalgte. Vi kan heller ikke se at de folkevalgte har fått informasjon/opplæring i kommunens egne organisering og praktisering av eierstyring, noe som er viktig med hensyn til at kommunestyret må få anledning til å ta stilling til hvordan eierstyringen i kommunen skal foregå.

Når det gjelder sammensetning og kompetanse i selskapsstyrene stiller ikke Åmot kommunen sin eierskapsmelding krav om kjønnsbalanse i selskapsstyrene. Vi mener videre at kommunen kunne stilt mer spesifikke krav til kompetanse i selskapsstyrene en hva eierskapsmeldingen fra 2016 gjør. Kommunens eierskapsmeldingen inneholder krav om vedtektsfestet bruk av valgkomite i de selskapene som kommunen er eier/medeier i. Det bør i tillegg stilles krav til at valgkomiteen utarbeider retningslinjer for sitt arbeid der det tas stilling til kompetansebehovet i styret.

Eierskapsmeldingen stiller noen generelle krav til styrets arbeid. Vi mener imidlertid at kravene til kompetanseutvikling i selskapsstyrene, og evaluering og rapportering av selskapsstyrenes arbeid bør tydeliggjøres i eierskapsmeldingen. Vi mener kommunen bør vurdere å utarbeide rutiner for hvordan kommunen skal følge opp kravene til sammensetning og kompetanse i selskapsstyrene. Det samme gjelder med hensyn til oppfølging av kravene til kompetanseutvikling i selskapsstyrene, og evaluering og rapportering av selskapsstyrenes arbeid.

Rutiner for rapportering og kommunikasjon

For denne problemstillingen konkluderer vi med at kommunen kan gjøre mer for sikre god kommunikasjon og oppdatert informasjon i forbindelse med eierstyringen.

Eierskapsmeldingen er på overtid hva angår revisjon. Dette er et viktig dokument med hensyn til å klargjøre kommunikasjonen mellom de ulike aktører og sikre oppdatert informasjon.

Det rapporteres i noen grad om tilstanden i selskapene ved at årsrapporter og regnskap skal oversendes til kommunen. Vi kan imidlertid ikke se at årsrapporter og regnskap legges frem som saker i formannskapet slik vi forstår at gjeldene eiermelding legger opp til. Anbefalt praksis er imidlertid å utarbeide en samlet rapport hvert år som oppsummerer økonomi og spesielle saker i selskapene. En slik rapport bør etter vår mening fokusere på hva økonomi og endringer i selskapene har av betydning for Åmot kommune. Vi mener videre at en slik rapport også bør evaluere systemet for eierstyring. Dette kan øke fokuset på eierstyring og ved behov, gi mulighet til å endre praksis for eierstyring.

Gjeldene eierskapsmelding gir ingen føringer for planmessig gjennomføring av eiermøter. Denne typen møter er viktige med hensyn til informasjonsutveksling mellom kommunen og selskapene og det anbefales at det gjennomføres slike møter jevnlig

Styringsdokumenter for selskapene utover eierskapsmeldingen endres jevnlig, og saker om dette behandles i kommunestyre og formannskap. Vi oppfatter imidlertid at endringene i stor grad er resultat av innspill fra selskapene selv. Kommunen har etter hva vi kan se ingen rutine for å vurdere styringsdokumentene opp mot egen eierstrategi, eller egne behov.

Vi konkluderer med at kommunen som hovedregel oppnevner sentrale folkevalgte som representanter i eierorganene. Kommunen har et system for å sikre representasjon også der valgt/utnevnt representant ikke kan møte. Kommunen bør imidlertid tydeliggjøre systemet for valg av vararepresentanter i eierskapsmeldingen. Vi mener at numeriske vararepresentanter sikrer en mer stabil representasjon fra kommunens side i eierorganene. Vi konkluderer avslutningsvis med at

kommunen har fått gjennomslag for de innkallingsfristene til eierorganene som kommunens eierskapsmelding legger opp til.

Anbefalinger

Ut fra våre vurderinger og konklusjoner anbefaler vi at:

1. Det utarbeides eierskapsmeldinger i henhold til kommunelovens § 26-1 tidlig i hver valgperiode, slik at prinsippene for eierstyring i størst mulig grad er forankret i sittende kommunestyre. Kommunens eierskapsmelding må omfatte alle selskap og samarbeid som kommunen har interesser i og bør ellers følge de anbefalinger kommunesektoren legger til grunn.
2. Kommunen i eierskapsmeldingen eller i eget dokument for eierstrategi, stiller tydelige krav til:
 - Vurdering og håndtering av habilitet i selskapsstyrene.
 - Registrering i KS sitt styrevervregister.
 - Medlemskap i en arbeidsgiverorganisasjon.
 - Kjønnbalanse i selskapsstyrene.
 - Kompetanse og kompetanseutvikling i selskapsstyrene.
 - At det utarbeides retningslinjer for valgkomiteenes arbeid hvor det blant annet tas stilling til kompetansebehovet i selskapsstyret.
 - Evaluering og rapportering av selskapsstyrenes arbeid.
 - At det gjennomføres Eiermøter jevnlig.
 - Valg av vararepresentanter.
3. Det bør vurderes å utarbeide en rutine/informasjonskriv for hvordan bestemmelsene i eierskapsmeldingen kan følges opp av eierrepresentanten og hvordan det skal gis tilbakemelding/ rapporteres til kommunen.
4. Det bør vurderes å utarbeide rutiner for hvordan bestemmelsen i eierskapsmeldingen skal følges opp av kommuneadministrasjonen.
5. Opplæring om eierskapsforvaltning gjennomføres tidlig i hver valgperiode, og omfatter Opplæring/informasjon om både generelle forhold og kommunens egen organisering og praksis for eierstyring.
6. At det innføres en årlig rapportering på eierstyring til kommunestyret som omfatter tilstanden i selskapene/samarbeidene og en evaluering av hvordan kommunens systemer og rutiner for eierstyring har fungert.
7. Kommunen innfører rutiner som sikrer at styringsdokumenter og avtaler med selskaper/samarbeider vurderes mot kommunens målsettinger, krav og behov, og at det fremmes forslag om endringer når det er aktuelt.

1 Bakgrunn for prosjektet

Kontrollutvalget skal etter kommuneloven § 23-2, pkt. d, se til at det blir gjennomført kontroll med forvaltningen av kommunens eierinteresser i selskaper mv. (eierskapskontroll). Eierskapskontroll innebærer å kontrollere om den som utøver kommunens eller fylkeskommunens eierinteresser, gjør dette i samsvar med lover og forskrifter, kommunestyrets eller fylkestingets vedtak og anerkjente prinsipper for eierstyring jf. kommuneloven § 23-4.

Kontrollutvalget bestilte i møte 08.09.2022 sak 41/22 en overordnet eierskapskontroll basert på en tidligere bestilt prosjektplan. Denne rapporten svarer opp kontrollutvalgets bestilling.

2 Formål, problemstillinger og avgrensning

Formålet med den overordnede/generelle eierskapskontrollen har vært å undersøke hva slags overordnet system, retningslinjer og føringer kommunen har for eierskapsforvaltning, og hvordan kommunen følger opp at disse følges. Dette er belyst ved å besvare følgende problemstillinger:

1. Har kommunen et overordnet system, tydelige retningslinjer og føringer for eierskapsoppfølging som samsvarer med det som er anbefalt?
2. Hvordan sikrer kommunen at eierrepresentanter kjenner til og følger de retningslinjer og føringer som er lagt til grunn, og at selskapsstyrene har nødvendig kompetanse?
3. Er det opprettet rutiner for rapportering og kommunikasjon mellom kommunestyret, eierrepresentanter og selskapene som sikrer kommunestyret reell innflytelse på eierstyringen?

En overordnet eierskapskontroll omfatter felles systemer, retningslinjer og føringer for de selskaper mv. hvor kommunen har eierinteresser. Spesielle forhold og den enkelte eierrepresentants oppfølging i enkeltselskaper, er ikke omfattet av denne kontrollen, men må gjennomføres som egne eierskapskontroller.

Hvordan kommunens systemer og rutiner fungerer i praksis vil ikke kunne besvares fullt ut i denne kontrollen. Det anbefales at det i tillegg gjennomføres eierskapskontroller for et utvalg av selskaper. Dette kan for eksempel foretas samtidig med forvaltningsrevisjoner i selskapene, noe som også anses å være rasjonelt med hensyn til tidsbruk.

3 Metode for revisjonen

Valg av metode vil variere etter formålet med eierskapskontrollen og hvilke problemstillinger man ønsker svar på. I denne eierskapskontrollen er det brukt dokumentstudier og intervjuer som metode for datainnsamling. Alle data til undersøkelsen er innhentet i perioden januar til juni 2023.

Mye av undersøkelsens datagrunnlag bygger på skriftlig materiale, slik at dokumentanalyse vurderes som en hensiktsmessig metode. I dokumentanalysen er det foretatt en gjennomgang av innhentede dokumenter fra kommunen, herunder:

- Kommunens eierskapsmelding
- Kommunens delegeringsreglement
- Etske retningslinjer for Åmot kommune
- Årsregnskap 2022
- Power-Point utskrifter fra kommunens folkevalgtpogram i regi av KS.

- Selskapsvedtekter/ avtaler
- Kommunestyre-, og formannskaps saker fra juni 2022 – juni 2023

Utover dokumentanalysen er det gjennomført supplerende intervjuer med Kommunedirektøren og Ordføreren. All informasjon i rapporten er verifisert ved at intervjureferater er gjennomgått av det enkelte intervjuobjekt og ved at rapport er sendt til gjennomsyn i forbindelse med Ordføreren og Kommunedirektøren sin uttalelse til rapporten.

Eierskapskontrollen er for øvrig gjennomført i samsvar med NKRFs standard for eierskapskontroll (RSK 002).

4 Om eierskap i Åmot kommune

Kommunene har stor grad av frihet når det gjelder organiseringen av den kommunale virksomheten, og har i lang tid gjort bruk av fristilte organisasjonsmodeller. For mange kommuner har behovet for interkommunalt samarbeid om produksjon av tjenesten vært en viktig begrunnelse for å legge tjenesteproduksjonen til selskaper. Dette er tenkt å føre til mer rasjonell og effektiv produksjon. Denne utviklingen har ført til en mer kompleks og fragmentert organisering av den kommunale virksomheten.

Det overordnede ansvaret for kommunens totale virksomhet ligger hos kommunestyret – uansett organisasjonsform. Ikke alle av kommunens oppgaver kan plasseres ut i egne rettssubjekter. Begrensninger i organisasjonsfriheten kan følge både av særlovgivningen og av kommuneloven. Organiseringen av kommunal virksomhet i egne rettssubjekter utfordrer de vanlige ansvars- og styringslinjene, og det er viktig at kommunen utvikler og tar i bruk gode verktøy, reglementer og rutiner for å sikre en god oppfølging av selskapene. Det er videre viktig at eierrepresentantene får tilstrekkelig opplæring og informasjon om sin funksjon og sitt ansvar.

Åmot kommune er eier/deleier og vertskommune/deltaker i følgende selskaper/samarbeid:

Aksjeselskaper etc.	Interkommunale selskaper	Ulike samarbeid
<ul style="list-style-type: none"> • Arena Rena AS • ARENA Rena Holding AS • Eidsiva Energi AS • Abakus AS • Åmøtet vekst AS • Furutangen Aktivitetssenter AS • Sør-Østerdal næringshage SA • Kommunekraft AS • Skramstadsæter grunneierlag • Glommen skog SA 	<ul style="list-style-type: none"> • Sør-Østerdal Interkommunale Renovasjonsselskap IKS • KonSek Øst IKS • Revisjon Øst IKS 	<ul style="list-style-type: none"> • Regionrådet i Sør-Østerdal • IKA Opplandene • SÅTE IKT (Trysil) • Elverum PPT • Produksjon og levering av varmmat til sykehjem og hjemmeboende (Elverum) • Interkommunal 110 – sentral (Hamar) • Interkommunal barnevernvakt (Ringsaker) • Miljørettet helsevern i Sør-Østerdal (Elverum) • Elverum interkommunale legevakt (Elverum) • Øyeblikkelig hjelp døgnplasser (Elverum) • Interkommunalt krisesentertilbud (Hamar)
<ul style="list-style-type: none"> • I tillegg er kommunen deltaker i Sandbeck stiftelsen. 		

Tabell 4.1: Eierskap, deleierskap, vertskommunesamarbeid, selskaper og Samarbeid i Åmot kommune.

5 Problemstilling 1 – Regler og føringer for eierskapsoppfølging

Har kommunen et overordnet system, tydelige retningslinjer og føringer for eierskapsoppfølging som samsvarer med det som er anbefalt?

5.1 Kriterier for problemstilling 1

Følgende er en tabell med de kriterier vi har benyttet for å besvare problemstillingen og våre vurderinger av disse. Kriteriene er gjengitt i kortform. For en full utledning av kriteriene, se [vedlegg A](#). Tabellen er interaktiv og leseren kan gå rett til den enkelte vurdering ved å trykke på det enkelte kriteriet. Vurderingene er knyttet til de data som er samlet inn og som blir gjengitt i kapitlene nedenfor. Vi gjør derfor leseren oppmerksom på at vurderingene må sees opp imot de innhentede data i prosjektet.

- [Kriterie 1](#)** Kommunen utarbeider Eiermeldinger som inneholder kommunes prinsipper for Eierstyring, oversikt over selskaper, foretak og andre virksomheter som kommunen har Eierinteresser i, og kommunens formål med sine interesser eller tilsvarende interesser i virksomhetene.
- [Kriterie 2](#)** Eiermeldingen reflekterer også styringen av de interkommunale samarbeidene og andre virksomheter som kommunen har interesser i.
- [Kriterie 3](#)** Det er bestemt hvordan Eierstyringen i kommunen skal organiseres og kommunen har rutiner for gjennomføringen.
- [Kriterie 4](#)** Prinsipper, beskrivelser og eventuelle rutiner bør omhandle de råd som KS sine anbefalinger om eierskap, selskapsledelse og kontroll gir. Altså anbefalt praksis.

5.2 Innhentet data

5.2.1 Eierskapsmelding for Åmot kommune

5.2.1.1 Kommunens prinsipper for Eierstyring

I oppstarten av eierskapskontrollen fikk vi oversendt Eierkapsmelding for Åmot kommune¹. I e-post fra kommunedirektør i oppstarten av dette prosjektet ble vi informert om at denne sist ble revidert i 2016. Kommunen har en plan om å få startet en revidering av eierskapsmeldingen i løpet av våren 2023, og få denne frem til politisk behandling til nytt kommunestyre tiltrer etter valget 11. september 2023. Da vi gjennomførte intervju med kommunedirektør 14. april 2023, hadde dette arbeidet enda ikke startet opp.

Kommunedirektøren mente det var et behov for revisjon og en oppdatering av eierskapsmeldingen i kommunen, siden det er en del selskaper eierskapsmeldingen henviser til som ikke eksisterer lenger, eller har gått ut av kommunens Eierportefølje. Planen i kommunen er å ferdigstille en ny eierskapsmelding til et nytt kommunestyret er på plass høsten 2023. Det nye kommunestyret vil vedta eierskapsmeldingen når det er trådt i kraft. For å bistå kommunen med utforming av ny eierskapsmelding har administrasjonen i Åmot kommune gjennomført en nyansettelse, og den ansatte skal tiltre stillingen 1. Mai. Nyansettelsen skal ifølge kommunedirektøren hjelpe Åmot til å komme ájour med de nye lovkravene.

¹ Vedtatt av kommunestyret i 2016. (Dato mangler på forsiden).

I Åmot kommunes eierskapsmelding fra 2016, heter det innledningsvis at del 1 beskriver Åmot kommunes eierstrategi, rammene for utøvelse av eierskap i ulike selskapsformer, felles prinsipper for godt eierskap, og regler og prosedyrer for politisk og administrativ utøvelse av eierskapet. Del 2 er den selskaps-spesifikke delen av eierskapsmeldingen. Det foretas der en enkeltvis gjennomgang av selskaper og samarbeid kommunen deltar i.

Kommunens prinsipper for eierstyring fremgår av kapittelet «Viktige prinsipper for Åmot kommune som eier». Eierrollen overfor selskapet som Åmot kommune er eier eller deleier i, har kommunestyret delegert til formannskapet. Formannskapet representerer hele kommunens eierandel og gir en samlet stemme for hele eierandelen.

Her heter det at det skal være åpenhet knyttet til kommunens eierskap. Under denne overskriften står det at meroffentlighet skal være et prinsipp og politisk behandling av årsmelding og utforming av overordnet eierstrategi skal foregå åpent. Videre leser vi at kommunestyret og offentligheten skal orienteres om saker av interesse. I tillegg, heter det i eierskapsmeldingen, at det skal være åpenhet rundt eierkommunenes valg av styremedlemmer, og godtgjørelse til styret.

Under overskriften som angår utøvelse av eierskapet heter det at Åmot kommune som eier skal fremme sine interesser og utøve sitt eierskap gjennom «eierorganet», som er generalforsamling / representantskap / årsmøte. Styret kan, på egenhånd eller etter krav fra eiere, når som helst innkalle til ekstraordinære møter i eierorgan når spesielle saker ønskes avklart. Eierskapsmeldingen danner rammen for de fullmakter eierrepresentantene har i eierorganet. Det står også i denne delen at det bør utarbeides avtale mellom eierne, der det er flere eiere, og at Åmot kommune ikke skal handle ut fra informasjon som ikke er kjent for alle eiere / aksjonærer. Det siste punktet under denne overskriften er at Åmot kommune skal som en del av folkevalgtopplæringen gjennomføre obligatoriske kurs og / eller eierskapsseminarer for samtlige folkevalgte i de ulike aspektene knyttet til eierstyring av utskilt virksomhet.

Den neste overskriften omfatter de krav kommunen stiller til selskapene. Styret er ansvarlig for strategier og resultater. Punktene under denne overskriften er:

- Tydelig og godt utformete vedtekter gir rammer for selskapets virksomhet.
- Eier kan i eierorganet utforme instruks til styret.
- Styrets adgang til å etablere datterselskaper, gå inn i andre selskaper etc. skal være beskrevet i vedtekter/instruks til styret eller godkjennes av eierorganet.
- Eier stiller krav til styret som skal sikre god ledelse av selskapet.
- Det skal være klart skille mellom eier og kunde/ bruker der hvor kommunen opptrer i begge roller.
- Hvorvidt selskapet skal utføre oppgaver etter egenregiprinsippet eller konkurranse-eksponeres, skal tydelig fremgå av vedtekter eller selskapsavtale.
- Ved tjenesteleveranse fra selskapet til eier bør det stilles krav om tjenesteavtaler.
- Gjennom krav til resultat og rapportering gir eieren tydelige signaler på hva som forventes av virksomheten. Eierorganet må gi styret disse signalene. Slike resultatkrav kan være krav til kundetilfredshet, HMS-forhold, samt krav til klima og miljø, likestilling og samfunnsansvar. Styret rapporterer dette til eier i årsrapporten.
- Det skal framkomme tydelige forventninger til selskapene ut fra selskapenes art og hensikt.
- Det bør stilles like krav til selskapene som til kommunale avdelinger med hensyn til effektivitet.

Under overskriften valg av representanter, står det at formannskapet er kommunal valgkomité, og i forkant av valg i selskapets styrende organ (representantskap / generalforsamling), skal styret i

selskapene gjennomføre en kompetansekartlegging og melde inn behovet til valgkomitéen. De samme personene skal ikke sitte i styret og i generalforsamling i samme selskap. Det demokratiske aspektet i sammensetningen omhandler vurderinger av habilitet rundt valg av kommunestyremedlemmer til verv i kommunens selskaper. Det anbefales å unngå situasjoner der styrets medlemmer jevnlig blir vurdert i forhold til forvaltningslovens regler om habilitet, og kritisk vurderer bruken av ledende politikere i selskapsstyrene. Rådmannen eller stedfortreder kan ikke velges til styre i kommunale foretak.

I intervju fortalte Ordfører at Åmot kommune har nye etiske retningslinjer vedtatt i 2021, og disse legger føringer for hvordan ansatte i kommunen skal opptre. Det kan være kommuner som har mer omfang på eierskap og dokumentasjon og strategier på eierskapsstyringen enn i Åmot. Men mye av eierskapet i Åmot kommune er ikke store ting. Med unntak av Arena Rena Holding, som har en betydelig egenkapital. Styreleder gir orienteringer til kommunestyret om dette selskapet.

Valg av hensiktsmessig selskapsform, og om kommunen skal velge IKSer eller ASer, avhenger av formålet med selskapet. Ordfører er usikker på om kommunen bruker KS sitt styrevervsregister. Revisor har vært inne og kontrollert om det ligger oppføringer i styrevervs-registeret fra Åmot kommune, noe det gjør.

5.2.1.2 Oversikt over selskaper, foretak og virksomheter som kommunen har eierinteresser i

Del 2 av eierskapsmeldingen «Opplysninger om hvert selskap» gir en oversikt over selskaper, foretak og ulike virksomheter Åmot kommune har eierinteresser i. Disse presenteres med et skjema/ tabell for hvert selskap. Oversiktstabellen inneholder en rad for grunnlagsdata (organisasjonsnummer, forretnings- og postadresse, telefon og nettsadresse), stiftelsesdato, eierskapsforhold, en redegjørelse for kommunens formål med eierinteressene. Det redegjøres også for selskapets oppgaver, og hvilke tjenester og produkter selskapet leverer. Videre følger styringsform og styringsorganer, administrativt ansvar, rapporteringsgjennomføring, kommunens økonomiske engasjement og nøkkeltall. Styremedlemmene får møtegodtgjørelser og styrehonorar etter takster som fremgår i denne oversikten.

Kommunedirektøren fortalte i intervju at Åmot kommune ikke er eier i veldig mange selskap, og informerte om at noen av selskapene har endret karakter siden 2016, da forrige eierskapsmelding ble vedtatt. Enkelte selskaper har fått flere eiere siden 2016. Eidsiva Energi, hvor Åmots eierandel er 1,2 %, har for eksempel blitt et holdingselskap. Eierandelen i Sør-Østerdalens Næringshage er også endret siden 2016. Åmot kommune har solgt sine andeler i Rena Fjernvarme. Det er Solør Bioenergi som har tatt over oppgavene som tidligere ble levert av Rena Fjernvarme. Åmot kommune har også opprettet et holdingselskap siden 2016. Kommunedirektøren har opplyst at kommunen kommer til å ta ut av oversikten de selskapene som ikke eksisterer lenger. Kommunedirektøren fortalte også at den oppdaterte eierskapsmeldingen vil bli en kilde i folkevalgtopplæringen etter valget i høst.

5.2.1.3 Kommunens formål med eierskapet

I intervju med Kommunedirektøren fortalte han at Åmot kommune er eiere eller deleiere av selskap som leverer tjenester de trenger. Eidsiva Energi leverer kraft. Sør-Østerdal Næringshage er en næringshage som arbeider for utvikling av næringslivet i regionen. Åmøtet Vekst er en bedrift som leverer tilrettelagte arbeidsplasser og arbeidstrening. Kommunedirektøren påpekte at selv om dette er en bedrift som legger til rette for arbeidstrening, skal den og drives etter bedriftsøkonomiske prinsipper. I det ligger at inntektene skal motsvare utgiftene. I dette prosjektet er kommunen med på å betale tiltaksplasser, og tilrettelegger for folk som skal tilbake til arbeid. I Åmøtet Vekst er det årlige møter og egen generalforsamling. Abakus er et AS som bistår eierne med innkjøp, herunder både anbud, rammeavtaler og innkjøpsavtaler.

Furutangen er et hytteeierområde, med en hytteeierforening. Disse har som oppgave å støtte opp om aktivitet i området. Kommunen er involvert ved at de har gått inn på eiersiden i en oppstartsfasen. På intervjutidspunktet 14. april, fortalte Kommunedirektør at kommunen skulle vurdere om eierskapet skulle fortsette.

Eidsiva har klare føringer for samarbeid med kommunene. De har innkallinger til generalforsamling som følger oppdaterte prosedyrer og forskrifter om eierstyring. Kommunedirektøren opplever at eierrepresentanter blir profesjonelt ivaretatt i denne sammenhengen.

5.2.1.4 Styringen av de interkommunale samarbeidene og andre virksomheter

Kommunen er deltager i ulike interkommunale oppgavefelleskap, vertskommunesamarbeid og interkommunalt politisk råd. Kommunedirektøren har opplyst at disse er opprettet etter politisk behandling og vedtak, og at kommunen stiller med eierrepresentanter der det er opprettet representantskap.

5.2.2 Bestemmelser om hvordan eierstyringen i kommunen skal organiseres

Kommunedirektøren sa i intervju at Ordfører er kommunens representant i eierskapsfora. Organiseringen av kommunens gjennomføring av eierstyring fremkommer av eierskapsmeldingen. Under overskriften «formelle organer i Åmot kommune» finner vi en oversikt over de ulike politiske organenes ansvar i eierstyringen. Her heter det at:

- Kommunestyret delegerer til formannskapet å utøve eierrollen overfor selskaper kommunen er eier/ deleier i. Formannskapet representerer hele kommunens eierandel og gir en samlet stemme for hele eierandelen.
- Formannskap er generalforsamling for kommunens heleide aksjeselskaper.
- Forholdet mellom formannskapet og kommunestyret. Alle store prinsipielle og politiske spørsmål skal forelegges kommunestyret til avgjørelse. Det påhviler formannskapet/ Ordfører å vurdere hva som er prinsipielle spørsmål.
- Selskaper som får kommunale tilskudd, har ikke gyldig budsjett før de er godkjent i kommunestyret.

5.2.3 Anbefalt praksis: KS' anbefalinger om eierskap, selskapsledelse og kontroll

Kommunedirektøren fortalte i intervju at han ikke har fått mye erfaring med valg av selskapsform i kommunen. Åmot kommune har ingen kommunale foretak. Kommunen har imidlertid en del interkommunale selskaper, og er deleier i aksjeselskaper. Kommunedirektør er ikke kjent med hvilke diskusjoner som har vært forut for dannelsen av disse selskapene. Kommunedirektør mente at det var mer forretningsmessige forhold som talte for valg av AS som selskapsform. Noen selskaper er opprettet fordi man ikke klarer å levere de tjenestene de leverer alene. Ingenting av størrelse har blitt satt ut i eget kommunalt foretak.

Etter KS anbefalinger heter det at kommunen skal utarbeide en årlig eierskapsmelding eller rapport om selskapene for kommunestyret. Eierskapsmeldingen er, som tidligere nevnt, fra 2016. Kommunedirektøren fortalte at saker som angår eierskap i kommunen ikke er blitt rapportert som en samlet bit. Den rapporteringen som har blitt gjennomført til kommunestyre omhandler bare enkelt-selskaper. Rutiner for vurdering og håndtering av habilitet har ikke vært vurdert, etter hva Kommunedirektøren er kjent med. Kommunens prinsipielle avklaring av godtgjøring for styreverv står i eierskapsmeldingen.

Angående registrering av styreverv i KS styrevervsregister, har revisor registrert at kommunens folkevalgte og ansatte er registrert i KS styrevervsregister, under «Åmot kommune». Det står imidlertid ingenting om dette i eierskapsmeldingen.

Angående det å sørge for at selskapene melder seg inn i en arbeidsgiverorganisasjon, så er KS og Samfunnsbedriftene aktuelle for kommunale foretak, IKS eller Aksjeselskap. Det stilles ingen krav om dette i kommunens eierskapsmelding.

Når det kommer til det å sørge for at selskapsstyrene utarbeider og jevnlig reviderer etiske retningslinjer for selskapsdriften, har ikke Kommunedirektør mye kjennskap til dette, men vet at Eidsiva jobber kontinuerlig med temaene, og Abacus skriver litt om dette i sin årsrapport. Spørsmål som angår etiske retningslinjer er litt nytt, og alle har ikke nødvendigvis dette under huden, mente Kommunedirektøren. I eierskapsmeldingen heter det at «alle selskap der Åmot kommune er majoritetseier skal vedta etiske retningslinjer, og påvirke til at det vedtas i øvrige selskaper».²

På punktet om at kommunen skal unngå gjennomgående styrerepresentasjon i konsern, svarte Kommunedirektør at det eneste konsernet som er aktuelt for Åmot kommune sitt vedkommende er Eidsiva, og Åmot kommune har ingen representanter som sitter i styret deres, men møter som en del av generalforsamling.

Kommunedirektøren kunne ikke svare på krav om rutiner for vurdering og håndtering av habilitet i styrene og utarbeidelse og revidering av etiske retningslinjer i kommunens eierskap.

5.3 Revisors vurderinger

5.3.1 Eierskapsmeldinger

Kommunens eierskapsmelding har på grunn av ulike årsaker, ikke blitt oppdatert siden 2016. Selv om denne eierskapsmeldingen inneholder prinsipper for eierstyring, er oversikten over selskaper delvis utdatert. Det er revisors vurdering at det har vært en betydelig treghet i utarbeidelse av sentrale styringsdokumenter i forbindelse med eierstyring i kommunen. Administrasjonen har gjennomført en ansettelse for å utarbeide ny eierskapsmelding frem mot valget 11. september 2023. Etter ny kommunelov, har det fra 2019 vært et krav om at eierskapsmelding minst en gang i valgperioden skal utarbeides og vedtas av kommunestyret. Det er vår mening at dette bør gjøres tidlig i valgperioden, slik at kommunens prinsipper for eierstyring er forankret i det til enhver tid sittende kommunestyre. Vi har imidlertid sett at eierskapsmeldingen til en viss grad er basert på KS sine anbefalinger som ble utarbeidet i 2010. På grunnlag av dette vurderer vi at kriteriet er delvis etterlevd.

 Kommunen utarbeider eiermeldinger som inneholder kommunens prinsipper for eierstyring, oversikt over selskaper, foretak og andre virksomheter som kommune har eierinteresser i, og kommunens formål med sine interesser eller tilsvarende interesser i virksomhetene.

5.3.2 Styring av interkommunale samarbeid og andre virksomheter

Ut fra opplysninger vi har fått fra kommunen virker det som at de interkommunale samarbeidene følges på omtrent samme måte som selskapene. De interkommunale samarbeidene og oppfølgingen av disse er imidlertid ikke omtalt i kommunes eierskapsmelding og kriteriet er ikke etterlevd.

 Eiermeldingen reflekterer også styringen av de interkommunale samarbeidene og andre virksomheter som kommunen har interesser i.

² Side 9.

5.3.3 Organisering av, og rutiner for eierstyring

Eierskapsmeldingen redegjør for organiseringen av eierstyringen. I eierskapsmeldingen har kommunen redegjort for viktige organisatoriske faktorer ved de ulike selskapsformene: KF, IKS og AS. I eierskapsmeldingen finner vi også en oversikt over de ulike politiske organenes ansvar i eierstyringen. Her redegjør kommunen for ansvarsavklaringer mellom kommunestyret og formannskapet, og at selskap som mottar kommunale tilskudd, ikke har gyldig budsjett før det er vedtatt i kommunestyret. Eierskapsmeldingen redegjør for organiseringen og gjennomføringen av eierstyring. Vi ser imidlertid at eierskapsmeldingen på noen punkter er utdatert med hensyn til hvordan eierstyringen praktiseres i kommunen i dag. Det fremstår også som uklart for oss, hvordan bestemmelsene i eierskapsmeldingen skal følges opp av eierrepresentanten, hvordan eventuelt kommuneadministrasjonen skal involveres i oppfølgingen og hvordan det skal rapporteres til eier. Det vil si kommunestyret. Vi mener kommunen bør tydeliggjøre rutinene for oppfølging av eierskapsmeldingen ved å utarbeide rutinebeskrivelser på området. For eierrepresentanten kan dette eventuelt gjøres ved å utarbeide et informasjonsskriv som sier noe om hvordan kravene i eierskapsmeldingen kan følges opp. Dette vil også sikre lik praktisering av eierstyring når en bytter eierrepresentanter og tydeliggjøre deres mandat. Det er revisors vurdering at dette kriteriet er delvis oppfylt.

- Det er bestemt hvordan eierstyringen i kommunen skal organiseres og kommunen har rutiner for gjennomføringen.

5.3.4 Eierstyring i henhold til anbefalt praksis

KS' anbefalinger om eierskap selskapsledelse og kontroll³ ble publisert i 2020, til folkevalgtopplæringen etter kommune- og fylkestingsvalget i 2019. Disse er i noen grad en videreføring og tydeliggjøring av KS' 19 anbefalinger fra 2010, som var gjeldende, og anbefalt praksis, da «Eierskapsmelding for Åmot kommune» ble utarbeidet i 2016. Vi ser at denne eierskapsmeldingen i noen grad er utarbeidet med utgangspunkt i KS anbefalingene som forelå i 2016.

Eierskapsmeldingen inneholder bestemmelser og informasjon om valg av selskapsform og delvis også skille mellom skjermet virksomhet og virksomhet i konkurranse med private. Det finnes også bestemmelser knyttet til godtgjøring av styreverv og krav til etiske retningslinjer. Når det gjelder rapportering til kommunestyre tilsier vedtatt eierskapsmelding at dette skal gjøres årlig, mens kommunens praksis er at dette gjøres til formannskapet ved at selskapene oversender sine årsregnskaps og årsrapporter til kommunen. Kommunen stiller etter hva vi kan se, ingen krav om rutiner for vurdering og håndtering av habilitet i selskapsstyrene, slik KS anbefaler. Eierskapsmeldingen sier heller ingen ting om registrering i KS sitt styrevervsregister, eller medlemskap i en arbeidsgiverorganisasjon. Dette er forhold vi mener bør tas hensyn til når det utarbeides ny eierskapsmelding.

På grunn av dette mener vi at kriteriet kun er delvis etterlevd.

- Prinsipper, beskrivelser og eventuelle rutiner bør omhandle de råd som KS sine anbefalinger om eierskap, selskapsledelse og kontroll gir. Altså anbefalt praksis.

³ <https://www.ks.no/globalassets/fagomrader/for-deg-som-folkevalgt/AnbefalingerEierskap2020.PDF>

6 Problemstilling 2 – Oppfølging av kommunens føringer

Sikrer kommunen at eierrepresentantene kjenner til og følger de retningslinjer og føringer som er lagt til grunn, og at selskapsstyrene har nødvendig kompetanse?

6.1 Kriterier for problemstilling 2

Følgende er en tabell med de kriterier vi har benyttet for å besvare problemstillingen og våre vurderinger av disse. Kriteriene er gjengitt i kortform. For en full utledning av kriteriene, se [vedlegg A](#). Tabellen er interaktiv og leseren kan gå rett til den enkelte vurdering ved å trykke på det enkelte kriteriet. Vurderingene er knyttet til de data som er samlet inn og som blir gjengitt i kapitlene nedenfor. Vi gjør derfor leseren oppmerksom på at vurderingene må sees opp imot de innhentede data i prosjektet.

- [Kriterie 5](#) Kommunen gjennomfører opplæring i eierskapsforvaltning for samtlige folkevalgte tidlig i valgperioden.
- [Kriterie 6](#) Opplæringen er ment å gi generell kunnskap om eierforvaltning og kunnskap om intern organisering og praktisering av eierstyring i kommunen.
- [Kriterie 7](#) Kommunen har i strategidokumentene som gjelder eierskapsforvaltning satt krav til ønsket sammensetning og kompetanse i selskapsstyrene, og utarbeidet rutiner for hvordan dette skal følges opp.
- [Kriterie 8](#) Kommunen har konkretisert hvilke krav den som eier stiller til selskapsstyrene når det gjelder kompetanse for å nå selskapenes mål, opplæringsarbeid, evaluering og rapportering. Det sikres at kravene følges opp i eierorganene.

6.2 Innhentet data

6.2.1 Opplæring i eierskapsforvaltning

Kommunen gjennomførte folkevalgtopplæring i 2019 og i 2020, dokumentasjon fra folkevalgtopplæringen til Åmot kommunestyre 12. august 2020 er oversendt fra Kommunedirektør i epost, fredag 5. mai 23. Innholdet kretset rundt tillit, etikk, arbeidsgiverrollen, samt en tydeliggjøring av ansvarsforholdene mellom kommunestyret, Ordføreren, folkevalgte organer og rådmannen, samt samarbeid med administrasjonen. Det ble også lagt vekt på forventninger til ny Kommunedirektør, og kommunens administrasjon. I tillegg er det listet opp forventninger som administrativ kommuneledelse har til de folkevalgte i kommunen. Kommunen brukte KS sitt opplegg når det gjaldt folkevalgtopplæringen for 2019, og i 2020. I foilene har det og blitt dedikert noe tid til presseoppslag fra årene forut for valget i 2019. Samspillet mellom politikk og organisasjon er dedikert noe plass. Det er dedikert en del plass til kommunestyrets arbeidsgiverrolle, og delegering fra kommunestyre til Rådmann/ Kommunedirektør.

I 2018 vedtok også regjeringen ny kommunelov, og deler av denne trådte i kraft høsten 2019. Denne lovendringen innebar også en tydeliggjøring av skillet mellom politikk og administrasjon, samt Kommunedirektørens internkontroll. Samhandlingskulturen fikk avslutningsvis noe plass i denne folkevalgtopplæringen. I eierskapsmeldingen så heter det at «Åmot kommune skal som en del av folkevalgtopplæringen gjennomføre obligatoriske kurs og/eller eierskapsseminarer for samtlige folkevalgte i de ulike aspektene knyttet til eierstyring av utskilt virksomhet.». I intervju fortalte

Ordføreren at kommunen hadde utfordringer under Covid 19 pandemien, men de klarte likevel å gjennomføre en folkevalgtopplæring i 2020. I den sammenheng sendte Ordføreren forespørsel til alle kommunestyrerepresentanter om hva de hadde behov for, og fikk tilbakemeldinger fra de folkevalgte som dannet grunnlaget for folkevalgtopplæringen i 2020. Kommunestyrerepresentantene ønsket opplæring i samspillet mellom politikk og administrasjon, samt håndtering av ny kommunelov av 2018.

Ordføreren fortalte videre at KS agenda også gjennomfører digitale kurs, og blant disse et kurs på folkevalgt eierstyring i 2022. I den sammenheng sendte de ut informasjon til folkevalgte om kursene som ble gjennomført i KS' regi. Kommunen hadde noen runder med folkevalgtopplæring, og gode diskusjoner, da de etablerte Arena Rena Holding. Ifølge Ordføreren har kommunen rutinerne politikere som eierrepresentanter. Ordføreren påpeker at habilitet og åpenhet er viktig, og at disse temaene har vært i fokus i Åmot. I forrige kommunestyreperiode (2015-2019) hadde Åmot kommune og Transparency International et seminar om etikk og forebygging av korrupsjon i kommunen.

Kommunedirektøren informerte i intervju om at folkevalgtopplæringsdagene med KS skal gjennomføres over to dager i midten av november i 2023. Kommunedirektøren sa at de kommer til å bruke KS sitt program for eierstyring i folkevalgtopplæringen, som de tilbyr kommunen. Når intervjuet ble gjennomført hadde ikke Åmot kommune lagt detaljer for disse opplæringsdagene.

Den 28.2.2022 godkjente administrasjonen i Åmot kommune nye etiske retningslinjer. Dette dokumentet redegjør for etisk bevissthet blant ansatte, folkevalgte og tillitsvalgte i kommunen.

6.2.2 Krav til styrer

Ordføreren fortalte at det er sentrale politikere som er representert i kommunens formannskap, og som er representanter i selskapenes eierorganer. Ved rekruttering av kandidater til styrer, kan det også oppstå behov for andre spesifikke kompetansebakgrunner kommunen er ute etter til å drive selskapene.

Vi har i kapittel [5.2.1.1, om kommunens prinsipper for eierstyring](#), redegjort for hva eierskapsmeldingen sier om ønsket sammensetning og kompetanse i selskapsstyrene.

Valgkomiteen i kommunen består av gruppeledere i de politiske partiene og formannskapet i kommunen, kommunen har en helhetlig prosess for å bekle de enkelte rollene i selskapene. Ordføreren påpeker at partipolitikk ikke betyr så mye i denne sammenheng. De ønsker gode representanter i styrene, med en type erfaring som er naturlig å bruke. Under overskriften «Valgkomite for styreutnevning» i Åmot kommunes eierskapsmelding i 2016 står følgende:

«Ved valg av styre til selskaper organisert etter aksjeloven og lov om interkommunale selskaper bør det vedtektsfestes bruk av valgkomité hvor formålet er å sikre sammensetning av styre med komplementær kompetanse og i tråd med eiers formål med selskapet.

Representantskapets/ generalforsamlingens leder velger leder av valgkomiteen.

I selskap med flere eierkommuner bør valgkomiteen sammensettes for å speile eierandel. Flertallet av valgkomiteen bør være uavhengige av styret og ansatte. Valgkomiteens innstilling bør begrunnes. Valgperioden kan vedtektsfestes men allikevel være fleksibel i forhold til eiers behov og kompetanse». (Eierskapsmelding, 2016, s.10).

Det er et krav om kjønnsbalanse, og Kommunedirektøren regner med at AS setter sammen komplementære styrer. Kommunedirektøren medgir imidlertid at det ikke har vært bevissthet på

disse spørsmålene. Kommunedirektøren fortalte at det gjøres vurderinger for hvorvidt man skal organisere selskapet i IKS' er eller AS' er.

En gjennomgang av noen av selskapene, viser følgende kjønns sammensetning:

Selskap	Antall medlemmer/ kvinner	Prosent kvinner/ medlemmer
Abakus	3/1	33%
Arena Rena	3/1	33%
Eidsiva	12/4	33%
Furutangen	5/1	20%
Revisjon Øst	6/3	50%
SØIR	5/2	40%
Åmøtet Vekst	5/2	40%

Tabell 6.1: Kjønns sammensetning fra et utvalg av selskapsstyrene i Åmot kommunes eie.

I Eierskapsmeldingen heter det at styresammensetningen skal være kjennetegnet av kompetanse, kapasitet og mangfold ut fra selskapets egenart. Under denne overskriften fremgår det at det er eiers ansvar å sørge for at styret sammensettes og gis de nødvendige styringsrammene for sitt virke. Kollegiet i styret skal bestå av personer som utfyller hverandre personlig og kompetansemessig. For selskaper med betydelige sektorpolitiske målsetninger bør det vurderes konkret om styrets medlemmer bør ha nær tilknytning til kommunens politiske og administrative ledelse. Eieren må videre sikre at medlemmene i styret har tilstrekkelig kompetanse og forståelse for sitt ansvar. Eieren står også fritt til å skifte ut styremedlemmer innenfor valgperioden. Styret har også et selvstendig ansvar for jevnlig å vurdere egen kompetanse i forhold til eiernes formål med selskapet.

Eierskapsmeldingens regler om valgkomite for styreutnevning nevner også at formålet med komiteen ved utnevning til valg bør være å sikre komplementær kompetanse i tråd med eiers formål med selskapet. Styret i selskapene skal gjennomføre en kompetanse kartlegging og melde behov til valgkomiteen i forkant av valg i representantskap/ generalforsamling. Det er ikke fastsatt regler om egen instruks for valgkomiteer i eierskapsmeldingen.

Eierskapsmeldingen skriver om styreinstruks at styret skal utarbeide en årlig plan for sitt arbeid med særlig vekt på mål, strategi og gjennomføring (styreinstruks).⁴ Styreinstruksen lages og vedtas av styret selv. Dette er en selvpålagt veiledning for hvordan styret skal arbeide. Generalforsamlingen kan eventuelt vedta en styreinstruks eller kreve å få den som er utarbeidet av styret, til godkjenning.⁵

Fordelen med en liten kommune som Åmot, sa Ordføreren, er at det er korte avstander mellom folk, så man får fort informasjon om hvorvidt folk endrer jobb eller liknende. Ordføreren mener det er god transparens i kommunen. Ved inhabilitet etter jobbskifter får man endret sammensetningen i styrene. Når det kommer til kjønnsbalanse, så er det flere forskjellige kommuner involvert i de interkommunale selskapene. Da blir oppgaven å samsnakke med valgkomiteene i nabokommunene for å få kjønnsbalanse og balanse av fagdisipliner.

Ønsket sammensetning av styrene ligger i de enkelte selskapene, og kommunen har ingen føringer ut over det som ligger i eierskapsmeldingen⁶, fortalte Ordføreren. Kontrollutvalget har mulighet til å gjennomføre selskapskontroller, også kontrollutvalget har etterspurt ny eierskapsmelding.

⁴ Side 9 i eierskapsmeldingen.

⁵ Side 11 i eierskapsmeldingen.

⁶ Fra og med side 6 i eierskapsmeldingen.

6.3 Revisors vurdering

6.3.1 Opplæring i eierskapsforvaltning for folkevalgte

Ved gjennomgang av tilsendt materiale fra folkevalgtopplæringen i 2020, har vi sett at kommunen valgte bort opplæring i eierstyring til fordel for etiske problemstillinger, tillit og rolleforståelse for de folkevalgte. Ordfører informerte om at KS Agenda ga kurs i eierstyring i 2022, men det finnes ikke en oversikt over hvor mange av de folkevalgte som har tatt disse e-læringskursene. Det vil da være vanskelig å holde oversikt over om alle folkevalgte har fått opplæring. E-læringskurset er videre gitt sent i valgperioden. Det ser også ut som om kursingen på praksis vedrørende eierstyring i Åmot, samt kurs i eierstyring fra KS Agenda, har vært avhengig av eget initiativ hos de folkevalgte.

Kommunestyret har deltatt samlet i folkevalgtopplæring, men denne har ikke hatt eierstyring som tema. Vi har ikke grunnlag for å si noe om hvor oppdatert og utbredt kunnskapen om eierstyring i kommunestyret er i sin helhet. Kommunen har heller ikke fulgt reglene i den vedtatte eierskapsmeldingen som omhandler obligatoriske kurs og/ eller eierskapsseminarer for samtlige folkevalgte i de ulike aspektene knyttet til eierstyring av utskilt virksomhet. Det er vår vurdering at dette kriteriet ikke er etterlevd.

 Kommunen gjennomfører opplæring i eierskapsforvaltning for samtlige folkevalgte tidlig i valgperioden.

6.3.2 Opplæring i kommunens praktisering av eierstyring

Det er revisors vurdering at kunnskapen om eierforvaltning i stor grad er nødt til å basere seg på den noe utdaterte eierskapsmeldingen fra 2016, som tar opp i seg føringene fra KS' publikasjon om eierstyring fra 2010.

Folkevalgtopplæringen etter valget i 2019 fokuserte på tema som de folkevalgte selv ønsket mer kunnskap om. Vi har ikke mottatt informasjon som tyder på at den oppdaterte «Anbefalinger om eierskap, selskapsledelse og kontroll» til KS folkevalgtprogram 2019-2023, var et obligatorisk kurstilbud etter valget i 2019.

Det er slik vi oppfatter det, delvis gitt generell opplæring om eierstyring til de folkevalgte. Den interne organiseringen og praktiseringen har imidlertid ikke vært tema. Til denne opplæringen trengs det interne krefter, og opplæringen kan gjennomføres som en del av folkevalgtopplæringen eller for eksempel i eierskapsseminarer, som nevnt i kommunens eierskapsmelding. Informasjon/opplæring i kommunens egen organisering og praktisering av eierstyring er ikke minst viktig med hensyn til de folkevalgte i kommunestyret, som da kan ta stilling til hvordan eierstyringen skal foregå. Vi anser dermed kriteriet som delvis etterlevd.

 Opplæringen er ment å gi generell kunnskap om eierforvaltning og kunnskap om intern organisering og praktisering av eierstyring i kommunen.

6.3.3 Krav til sammensetning og kompetanse i selskapsstyrene

Eiermeldingen inneholder noen overordnede krav til styrets kompetanse og sammensetning. I intervju med Kommunedirektøren kom det frem at det er noe usikkerhet knyttet til kjønnsbalanse i selskapsstyrene. Det står heller ingenting i eierskapsmeldingen om dette, og praksis tyder på at det er et lite mindretall av kvinner i styrene. Vi ser at selskapene likevel stort sett er innenfor lovkravet med tanke på kjønns sammensetning i styrene.

Eierskapsmeldingens regler om valgkomite stiller noen generelle føringer til valg av styrerepresentanter, og disse føringene i eierskapsmeldingen er de mest detaljerte som forelå da

eierskapskontrollen ble gjennomført. KS anbefaler at Kommunene, i tillegg til å sørge for å vedtektsfeste bruk av valgkomite, også sørger for at det utarbeides retningslinjer som regulerer valgkomiteens arbeid. Bestemmelser om retningslinjer for valgkomite bør omtales i kommunens eierskapsmelding. Vi kan ikke se at kommunen har spesielle rutiner for å følge opp kravene til sammensetning og kompetanse i selskapsstyrene.

Det fremgår av eierskapsmeldingen at politisk erfaring og øvrig kompetanse bør veies mot hverandre i hvordan styresammensetning som best gagnar selskapet. Dette perspektivet reflekteres også av intervjudata fra Ordfører. Den overordnede eierskapsmeldingen er imidlertid noe tilårskommen, og KS oppdaterte anbefalinger fra 2020 er noe tydeligere på kjønnslikestilling i selskapsstyrene. Vi vurderer dermed dette kriteriet som etterlevd i det vesentligste.

- Kommunen har i strategidokumentene som gjelder eierskapsforvaltning satt krav til ønsket sammensetning og kompetanse i selskapsstyrene, og utarbeidet rutiner for hvordan dette skal følges opp.

6.3.4 Krav til kompetanseutvikling, evaluering og rapportering for selskapsstyrene

I Eiermeldingen har vi sett lite spesifikke tiltak om opplæringsarbeid i styrene, samt krav om evaluering og rapportering av dette arbeidet. Om styreinstruks har vi kunnet lese at styret skal utarbeide en plan, eller styreinstruks, for hvordan styret skal arbeide, med tanke på mål, strategi og gjennomføring. Vi mener en kunne vært mer spesifikk i eierskapsmeldingen med hensyn krav til å utvikle kompetansen i styret. Vi er også usikre på hvordan styrets plan følges opp i praksis. Vi skulle også gjerne sett at kommunen hadde rutiner for hvordan eierrepresentantene følger opp kompetanseutvikling, styreinstruks etc. i eierorganene. På grunnlag av dette vurderer vi kriteriet til å være oppfylt i det vesentligste.

- Kommunen har konkretisert hvilke krav den som eier stiller til selskapsstyrene når det gjelder kompetanse for å nå selskapenes mål, opplæringsarbeid, evaluering og rapportering. Det sikres at kravene følges opp i eierorganene.

7 Problemstilling 3 – Rapportering og kommunikasjon

Er det opprettet rutiner for rapportering og kommunikasjon mellom kommunestyret, eierrepresentanter og selskapene som sikrer kommunestyret reell innflytelse på eierstyringen?

7.1 Kriterier for problemstilling 3

Følgende er en tabell med de kriterier vi har benyttet for å besvare problemstillingen og våre vurderinger av disse. Kriteriene er gjengitt i kortform. For en full utledning av kontrollkriteriene, se [vedlegg A](#). Tabellen er interaktiv og leseren kan gå rett til den enkelte vurdering ved å trykke på det enkelte kriteriet. Vurderingene er knyttet til de data som er samlet inn og som blir gjengitt i kapitlene nedenfor. Vi gjør derfor leseren oppmerksom på at vurderingene må sees opp imot de innhentede data i prosjektet.

 Kriterie 9	Eiermelding behandles i kommunestyret minst en gang i valgperioden.
 Kriterie 10	Dersom det ikke legges frem årlige eiermeldinger legges det frem en årlig rapport om tilstanden for selskapene (økonomi og spesielle saker).
 Kriterie 11	At styringsdokumenter og avtaler som gjelder eierskap revideres jevnlig.
 Kriterie 12	Kommunen som hovedregel oppnevner sentrale folkevalgte som representanter i eierorganene, og har sikret representasjon fra kommunen også der valgt/utnevnt representant ikke kan møte.
 Kriterie 13	Bestemmelser om innkallingsfrist til generalforsamling og representantskapsmøter tas inn i selskapsvedtektene med tanke på at kommunen skal ha tid til forsvarlig behandling av aktuelle saker.

7.2 Innhentet data

7.2.1 Behandling av eierskap i kommunestyre og formannskap

I e-post 27.1.2023 mottok vi en eierskapsmelding som sist ble revidert i 2016. I e-posten skrev Kommunedirektør, som var kontaktperson for prosjektet at Åmot kommune har en plan om å få startet en revidering av denne i løpet av våren 2023.

I eierskapsmeldingen heter det at rådmannen (nå Kommunedirektør) tar ansvar for en årlig gjennomgang av alle selskapene overfor kommunestyret. Det heter videre at alle selskaper skal oversende årsrapport til kommunen. Rådmannen skal bearbeide innkomne årsrapporter og årsregnskap og gjør en innstilling med vurdering av kommunens engasjement, til eier (formannskapet). Sak med vurdering av selskapene skal gjøres en gang i året og behandles av både formannskapet og kommunestyret.

I intervju med Kommunedirektøren, fortalte han at saker som angår selskaper legges frem til politisk behandling i Åmot kommune. Åmot kommune er en relativt liten kommune, og andelen eierskap i de interkommunale selskapene er liten. Åmot kommune har heller ingen kommunale foretak å holde eierskap over.

På spørsmål om regler/rutiner for samhandling og kommunikasjon mellom eierrepresentantene/eierorganene og kommunestyre, svarte Kommunedirektøren at han ikke tror dette finnes i kommunen. På spørsmål om regler og rutiner for rapportering fra selskapene til

kommunestyre, svarte Kommunedirektøren at rapportering om selskapene legges formelt frem i kommunens politiske organer.

Ordfører informerte om at kommunen har delegert eierstyringen til formannskapet. Formannskapet setter opp saker om selskapene i kommunalt eierskap/ deleierskap ved årsrapporteringen i formannskap og kommunestyre. Styreleder i selskapene orienterer da politikerne om status i selskapene. Ordfører og varaordfører sitter i eierorganene i noen av selskapene, og Ordføreren mener de har god dialog i formannskap og kommunestyre. Enkelt saker tas opp i kommunestyret. Dette står ifølge Ordfører, godt beskrevet i eierskapsmeldingen fra 2016. I reglementer et det formannskapet som fungerer som valgkomite. Etter valget i høst vil Åmot kommune få nytt kommunestyre, og med det nye representanter til styrene.

Ordføreren fortalte at det er sentrale politikere som er representert i kommunens formannskap, og som representanter i selskapenes eierorganer. Ved rekruttering av personell til styre, kan det også oppstå behov for andre spesifikke kompetansebakgrunner kommunen er ute etter til å drive selskapene.

7.2.2 Øvrig rapportering

Ordføreren fortalte at årsrapporteringen i selskapene tas opp i styrende organer i kommunen, hvor selskapene rapporterer om økonomi og tilstanden i selskapene. Dersom det er spesielle saker som formannskap og kommunestyre bør vite om, løftes dette til kommunestyret og/ eller formannskap. Politikerne i Åmot kommune har etterlyst ny eierskapsmelding, men har av ulike årsaker ikke fått denne til politisk behandling når intervjuet ble gjennomført 5.5. 2023. Kommunen forholder seg dermed til gjeldende vedtatte eierskapsmelding fra 2016.

Kommunedirektøren fortalte at eierrepresentanten fra Åmot kommune legger frem saker til politisk behandling, der hvor kommunen er eier. For de selskapene kommunen har tette samarbeid med er dette et samspill mellom politisk nivå og administrasjonen. Formannskapet i kommunen representerer eierskapet i selskapene, og er eierrepresentanter i heleide aksjeselskaper.

Vi har gjennomgått møteprotokoller fra formannskap- og kommunestyremøter mellom juni 2022 – mai 2023 for å kontrollere for informasjonsflyt mellom kommunens aksjeselskaper, interkommunale selskaper, og ulike samarbeid, og å se om det behandles saker som omhandler endringer av styringsdokumentene. Gjennomgangen er presentert i *tabell 7.1*:

Dato for formannskapsmøter	Saksnummer over saker som omhandler selskaper eller samarbeid.	Dato for kommunestyremøter	Saker som omhandler selskaper eller samarbeid?
09.06.2022	Ingen saker	15.06.2022	Ingen saker
29.08.2022	Befaring i Osen, møte med tre Osen Grendeutvalg, Furutangen, og Uthushagen plan AS.	14.09.2022	Austi Vind, før referatsakene
21.09.2022	Ingen saker	05.10.2022	Ingen saker
26.10.2022	Ingen saker	09.11.2022	Ingen saker
23.11.2022	PS 2022/31: Videre drift av Cafe Sandbeck, PS 2022/34: SÅTE 2.0 - Overgang til skybaserte løsninger	14.12.2022	PS 2022/ 56: Videre drift av Cafe Sandbeck, PS 2022 / 61: SÅTE 2.0 - Overgang til skybaserte løsninger
11.01.2023	Ingen saker	22.02.2023	Ingen saker

08.03.2023	Ingen saker	29.03.2023	Ingen saker
26.04.2023	PS2023/21: Tegning av medlemskap i Visit Røros og Østerdalen SA.	10.05.2023	PS 2023/ 31, Tegning av medlemskap i Visit Røros og Østerdalen SA, PS 2023/ 32: Valg til representantskapet for IKA Opplandene KO.
07.06.2023	PS 2023/28: Utkast til ny samarbeidsavtale SÅTE IKT, PS 2023/37: Forslag til endring av selskapsavtalen (rullering av styremedlemmer og antall styremedlemmer) for Sør-Østerdal Interkommunale Renovasjonsselskap - SØIR IKS.	21.06.2023	PS 2023/37: Utkast til ny samarbeidsavtale SÅTE IKT, PS 2023/43: Forslag til endring av selskapsavtalen (rullering av styremedlemmer og antall styremedlemmer) for Sør-Østerdal Interkommunale Renovasjonsselskap – SØIR IKS.

Tabell 7.1: Kommunestyre og formannskaps saker vedrørende eierstyring i Åmot.

I note 5⁷ i Åmot kommunes årsregnskap står det oppført aksjer og andeler i Åmot kommunes eie.

Fra møteprotokollene fra formannskapsmøter og kommunestyremøter juni 2022 – mai 2023, leste vi at i formannskapsmøtet 29.8.2023, fikk formannskapet en befaring, og orientering om driftsavtalen i Osen Park og retningslinjer for grendefondet, med indeksregulering. I kommunestyremøtet den 29.8.22 var det referatført en politisk diskusjon om Austi Vind. Den 23.11.22, og 14.12.22, ble det i henholdsvis formannskap og kommunestyre fattet vedtak om videre drift av Cafe Sandbeck, og driftsmidler på 300 000 ble lagt inn i budsjettet for 2023, og kommunens administrasjon ble pålagt videre arbeid med konkurranseutsetting. Saken om SÅTE IKT i disse møtene, omhandlet opprettelse av skybaserte løsninger som det skulle tas høyde for i budsjettet til SÅTE for 2023. Det skulle vedtas ny samarbeidsavtale i en egen sak vinteren 2023, og kommunene skulle forplikte seg til å fullføre reisen til skyen, med en evaluering av organisasjonsform etter 2 år. Den 26.4 og 10. 5. 2023 behandlet formannskap og kommunestyre sak om tegning om medlemskap i Visit Røros og Østerdalen SA, hvor effekten av medlemskapet skulle evalueres frem mot sommeren 2025, med finansiering gjennom medlemsfondet. I tillegg behandlet kommunestyret i møtet et valg til representantskapet for IKA Opplandene KO, hvor enhetsleder i kultur ble valgt som vararepresentant. Den 7.6 og 21.6.23 behandlet formannskapet og kommunestyret en sak om utkast til ny samarbeidsavtale for SÅTE IKT, hvor kommunestyret godkjente samarbeidsavtalen, men ba kommunedirektøren samtidig utrede alternative organisasjonsformer og eventuelle samarbeidsformer. Tilbakemelding til kommunestyret skulle innhentes ved årets siste kommunestyremøte før jul. Det ble også behandlet et forslag til endring av selskapsavtalen (rullering av styremedlemmer og antall styremedlemmer for Sør-Østerdal Interkommunale Renovasjonsselskap – SØIR IKS, hvor det ble vedtatt at styret skulle bestå av 7 medlemmer, med medlemmer fra Elverum (3), Trysil og Åmot (2 hver).

⁷ Årsregnskap 2022 – Åmot kommune, side 16.

Årsregnskap 2022 – Åmot kommune

Note 5 Aksjer og andeler

Selskapets navn	Balanse	Eier andel	Eventuell markeds verdi	Balanseført verdi 31.12.22	Balanseført verdi 01.01.22
Egenkapitalinnskudd KLP	22141001			18 200	17 072
Kommunekraft AS - 1 aksje	22150010	1 aksje		1	1
SØIR - 15% eierandel	22168011	15 %		150	150
SØIRs andel kont.emisjon 2010 Hera Vekst as	22168012	15 %		1 268	1 268
Revisjon Øst IKS - 3,0 % eierandel	22168013	2,5 %		50	50
Glommen Skog BA andelsinnskudd inkl tilleggsandeler	22170003	andelsinnskudd		30	30
AL Biblioteksentralen - 4 andeler	22170004	4 andeler		0	0
Østerdal s- lag - 1 andel	22170005	1 andel		0	0
EOBBL AL - 6 andeler	22170006	6 andeler		0	0
Haugedalen vannverk - 1 andel	22170007	1 andel		0	0
Student boligene Sogn - 3 andeler	22170011	3 andeler		0	0
Steinvik samfunnshus - 1 andel	22170012	1 andel		0	0
Eidsiva energi AS AS -4 109 379 aksjer	22170017	0,594 %		30 613	30 613
Åmøtet Vekst AS - 1000 aksjer a kr 110	22170022	100 %		110	110
Furutangen Aktivitetssenter AS 300 aksjer a 10 000	22170025	10,40 %		3 000	3 000
Sør-Østerdal Næringshage as 12,20% av aksjene	22170026	100,00 %		67	67
Abakus 91 aksjer à kr 1498,50	22170028	12,20 %		136	136
ArenaRena AS KS 17/22 300 aksjer a kr 100	22170029	9,09 %		30	30
ArenaRena Holding AS	22170030	300 aksjer		8 530	8 530
Anno Museum AS PS 2021/53 - 2 aksjer	22170031	300 aksjer		628	-
Sum balanseført beløp				62 812	61 057

Informasjon, endringer fra forrige år

Egenkapitalinnskudd KLP regnes som anleggsmiddel og bokføres til anskaffelseskost, det vil si summen av årlige innbetalinger. Årets endring på 1,128 mill. kr tilsvare innbetalt tilskudd i regnskapsåret.

Kommunestyret vedtok 15.12.2021 kjøp av aksjer i Anno Museum ved aksjeemisjon i forbindelse med bygging av dokumentensenter. Aksjeutvidelsen på total 35 mill. kr ble etter fradrag for Elverum kommunes selvstendige bidrag på 10 mill. kr, fordelt etter innbyggertall på de resterende kommunene i gamle Hedmark Fylke. Åmot kommunes andel utgjorde 0,628 mill. kr.

I tillegg til balanseførte aksjer og andeler har Åmot kommune eierandel på 8,33 % i Kosek Øst IKS. Andelene er ikke balanseført da det ikke er noe krav til deltakerne om kapitalinnskudd.

Tabell 7.1: Aksjer og andeler for Åmot kommune.

Forvaltningsrevisor har gjennomgått selskapenes vedtekter, eierskapsmelding og statutter, for å gå gjennom data som svarer opp kriteriet omkring hvorvidt disse dokumentene inneholder bestemmelser om innkallingsfrist til møter i styrende organer. Dette for å gi kommunen tid til forsvarlig saksbehandling. Resultater fra et utvalg av selskapene fremgår av tabellen under:

Selskap:	Kilde til data	Tekst:
Abakus AS	Selskapets statutter, sist endret ved ordinær generalforsamling 17.2.2023.	§ 8.1.4: "Enhver generalforsamling skal publiseres på foreningens nettside og promottes for minst én -1- måned i forveien".
Arena Rena Holding	Ikke mottatt	Ikke mottatt
Eidsiva Energi AS	Vedtekter for Eidsiva Energi, sist endret 11.5.2022.	§ 9: "Innkalling til generalforsamling skal være sendt senest tre uker før møtet skal holdes, om ikke samtlige aksjonærer samtykker til at generalforsamlingen innkalles med en kortere frist".
Elverum Regionens Næringsutvikling AS	Selskapet er avviklet	Selskapet er avviklet
Furutangen Aktivitetssenter AS	Selskapets vedtekter, endret ved årsmøtet 2022.	Det står ingenting om generalforsamling i vedtektene
Hedmark Revisjon AS - Nå Revisjon Øst IKS	Selskapsavtale for Revisjon Øst, vedtatt i eierkommunene 2019-2020.	§ 7: " Innkalling til ordinære representantskapsmøter skal skje med minst fire ukers varsel.
Kommunekraft AS	Selskapets vedtekter, oppdatert per 12.5.2022.	Ingenting om innkallingsfrist i selskapsvedtektene
Rena Fjernvarme - Nå Solør Bioenergi	Kommunen er ikke lenger eier av selskapet	N/A
Sandbeck stiftelsen	Kommunalt foretak	N/A
Skramstadseter Grunneierlag	Ingen fast rapportering	N/A
Sør-Østerdal Interkommunale Renovasjonsselskap (SØIR)	Selskapsavtale, behandlet i representantskap og kommunestyre 2015 og 2016	§ 8, fjerde pkt.: «Innkalling til representantskapsmøtet skjer skriftlig med 4 ukers varsel. Sammen med innkallingen skal det sendes sakliste og nødvendige saksdokumenter».
Tekstilvask Innlandet AS - nå Nor Tekstil	Ikke lenger i kommunens eie	N/A
Åmøtet Vekst AS	Vedtekter for Åmøtet Vekst AS, endret i generalforsamling 9.6.2022.	Ingenting om innkallingsfrist i selskapsvedtektene

Tabell 7.1: Kontroll av selskapsvedtekter.

Ordføreren klarer ikke se at dette ikke fungerer etter hensikten, men påpeker at eierskapsmeldingen ikke er oppdatert på en stund⁸. Ordføreren møter i eiermøter i Eidsiva, siden kommunen er aksjonær i aksjeselskapet Eidsiva. Varaordfører møter også i enkelte møter, for eksempel i Sør-Østerdal Interkommunale renovasjonsselskap. Åmøtet Vekst avlegger årlig rapport i kommunestyret.⁹ Eierskapsmeldingen definerer at et eiermøte er uformelle treffpunkter der en ikke treffer

⁸ I intervju med kommunedirektør 14. april 2023, ble revisor informert om at ny eierskapsmelding etter planen vil utarbeides, og forhåpentligvis ferdigstilles, i løpet av høsten 2023, og være klar til folkevalgtopplæringen etter valget høsten 2023.

⁹ Pr 9. 5. 23 har revisor innhentet vedtekter, selskapsavtaler og statutter for selskaper i kommunens eie, slik de framkom av eierskapsmeldingen i 2016.

beslutninger, og at dette er møter mellom eierne og/eller møter mellom eier/eierne og styreleder i selskapene.

7.3 Revisors vurdering

7.3.1 Hyppighet på behandling av eierskapsmeldinger i kommunestyret

I prosjektet har vi forholdt oss til eierskapsmelding, som sist er revidert i 2016. Det er lagt planer for å revidere denne eierskapsmeldingen så den skal kunne behandles i revidert utgave når nytt kommunestyre konstitueres etter valget 11. september 2023. Åmot kommune har med det gått gjennom en hel valgperiode (2019 – 2023) uten å behandle eierskapsmeldingen. Etter endringer i kommuneloven fra 2019 skal kommunestyre behandle eierskapsmeldinger minst en gang i valgperioden. Vi mener det er hensiktsmessig å fremme sak om eierskapsmelding tidlig i valgperioden slik at eierstyringen forankres i sittende kommunestyre så tidlig som mulig. Behandlingen av eierskapsmeldingen kan gjerne kombineres med opplæring i eierstyring. Det er ikke behandlet noen eierskapsmelding i denne valgperioden og det er revisors vurdering at kriteriet ikke er etterlevd.

 Eiermelding behandles i kommunestyret minst en gang i valgperioden.

7.3.2 Årlig rapportering om eierskap

Fra intervjuer vi gjennomførte med Kommunedirektør og Ordfører i dette prosjektet, ble vi gjort oppmerksomme på at saker som angår selskapene i kommunens eie, behandles i kommunestyre og formannskap ved behov. Vi har ellers fått opplyst at selskapsoversikt for kommunen fremkommer av årsregnskapene som legges frem for kommunestyret. Vi kan ikke se at denne oversikten har noe informasjonsverdi i forbindelse med eierstyring.

Ved en gjennomgang av kommunestyre-saker i perioden juni 2022 – mai 2023 ser vi at det behandles saker som omhandler kommunens eierskap i ulike selskaper og samarbeid. Vi kan ikke se at formannskapet har årsregnskap eller årsrapporter fra selskapene til behandling, slik vi oppfatter at eierskapsmeldingen legger opp til. Vi ser da bort fra heleide aksjeselskaper hvor formannskapet vil behandle denne typen saker i egenskap av eierorgan. Vi kan heller ikke se at kommunen følger de anbefalingene som er gjeldene. Utgangspunktet for KS anbefalinger er at det utarbeides og behandles en fullskala eierskapsmelding årlig. Dersom det ikke blir gjort anbefales en kortere årlig rapport der økonomi og spesielle saker oppsummeres. Vi mener at en slik rapport må legge vekt på hvilken betydning økonomi og endringer i selskapene har for Åmot kommune. Det anbefales at den årlige rapporteringen går til kommunestyre. Dette er også nedfelt i bestemmelsene som Åmot kommune har i sin vedtatte eierskapsmelding, men bestemmelsen følges ikke opp i praksis.

Eiermøter kan være en viktig arena for informasjonsutveksling mellom kommunen og det enkelte selskap. Det er anbefalt at det gjennomføres eiermøter jevnlig. Kommunens gjeldene eierskapsmelding sier noe om hva eiermøter er, men det stilles ingen krav til hvor ofte slike møter skal gjennomføres eller at dette skal gjennomføres planmessig. Vi mener eierskapsmeldingen bør gi noen føringer på dette. På grunnlag av dette, vurderer vi at kriteriet ikke er etterlevd.

Vi vil i denne sammenheng ta til orde for at det i en slik årlig rapport også gjøres en evaluering av eierstyringen i kommunen, og at dette legges frem for kommunestyret. Dette kan bidra til å øke bevisstheten om eierstyring i kommunen, og gir mulighet for endringer i hvordan eierstyringen praktiseres, dersom det er behov for det.

- Dersom det ikke legges frem årlige eiermeldinger legges det frem en årlig rapport om tilstanden for selskapene (økonomi og spesielle saker).

7.3.3 Revidering av styringsdokumenter

Vi har tidligere sett at det overordnede dokumentet for eierstyring sist er revidert i 2016. I vår gjennomgang av vedtekter, statutter og selskapsavtaler, for selskaper som Åmot kommune har eierandeler i, sett at disse oppdateres jevnlig. Etter hva vi har sett i vår gjennomgang av saker, er det generelt få saker som omhandler styringsdokumenter som behandles i formannskap eller kommunestyre. De sakene som behandles er videre et resultat av innspill fra selskapene selv. Vi kan ikke se kommunen har noen rutine for å vurdere disse styringsdokumentene opp mot egen eierstrategi. På grunnlag av dette er det revisors vurdering at kriteriet er delvis etterlevd.

- At styringsdokumenter og avtaler som gjelder eierskap revideres jevnlig.

7.3.4 Representasjon i eierorganene

I intervju med Ordfører la denne vekt på at det er sentrale politikere som er representert i kommunens formannskap, og som representanter i selskapenes eierorganer. Det er Ordfører eller Varaordfører som representerer kommunen i eierorganene for deleide selskap, og vi forstår det slik at disse også stiller for hverandre dersom det skulle være nødvendig. Numeriske vararepresentanter anbefales av KS når det gjelder valg til selskapsstyrene. Vi mener at numeriske vararepresentanter også er hensiktsmessig ved valg av eierrepresentanter. Eierskapsmeldingen fra 2016 inneholder ingen bestemmelser og valg av vararepresentanter i tilknytning til valg av eierrepresentanter. Det er vår vurdering, at en tydeliggjøring på dette punktet bør inngå i en revisjon av eierskapsmeldingen. Det er revisors vurdering at dette kriteriet er etterlevd.

- Kommunen som hovedregel oppnevner sentrale folkevalgte som representanter i eierorganene, og har sikret representasjon fra kommunen også der valgt/utnevnt representant ikke kan møte.

7.3.5 Innkallingsfrister for møter i eierorganene

Vi har tatt utgangspunkt i oversikt over selskaper i årsregnskapet for 2022, og gått gjennom et utvalg av statutter, vedtekter og selskapsavtaler for disse selskapene, og ser at bestemmelser om innkallingsfrist inngår i de fleste av disse dokumentene. På grunn av dette er det revisors vurdering at dette kriteriet er etterlevd.

- Bestemmelser om innkallingsfrist til generalforsamling og representantskapsmøter tas inn i selskapsvedtektene med tanke på at kommunen skal ha tid til forsvarlig behandling av aktuelle saker.

8 Konklusjon

I denne eierskapskontrollen har vi kontrollert om kommunen har et overordnet system, og tydelige retningslinjer for eierskapsoppfølging. Videre om kommunen sikrer at eierrepresentantene kjenner til de retningslinjer som er lagt til grunn og at selskapsstyrene har nødvendig kompetanse. I tillegg har vi kontrollert om det er opprettet rutiner for rapportering og kommunikasjon mellom kommunestyret, eierrepresentanter og selskapene for å sikre de folkevalgte reell innflytelse på eierstyringen.

For problemstilling 1, om **kommunen har et overordnet system, tydelige retningslinjer og føringer for eierskapsoppfølging som samsvarer med det som er anbefalt**, konkluderer vi med at kommunen i noen grad har på plass et slik system, men at det er behov for oppdateringer og forbedringer. Dette baserer vi på at:

Eierstyringen i Åmot kommune er basert på den siste vedtatte eierskapsmeldingen fra 2016. Denne tar utgangspunkt i de anbefalingene som gjaldt for eierstyring på dette tidspunktet og tar ikke høyde for endringer i anbefalinger etter 2016. Del 2 som viser oversikt over de enkelte selskap som kommunen har eierinteresser i er utdatert. Eierskapsmeldingen omtaler heller ikke de kommunale samarbeidene som Åmot kommune deltar i. Eierstyring i forhold til de kommunale samarbeidene er blitt mer aktuelt etter endringer i kommuneloven fra 2019

Når det gjelder organisering av, og rutiner for eierstyring ser vi at eierskapsmeldingen på noen punkter er utdatert med hensyn til hvordan eierstyringen praktiseres i kommunen i dag. Kommunen bør også oppdatere strategidelen i eierskapsmeldingen slik at den blant annet, ivaretar KS sine anbefalinger om årlig rapportering med hensyn til eierstyring, krav til vurdering og håndtering av habilitet i selskapsstyrene, krav til registrering i KS sitt styrevervregister og krav til medlemskap i en arbeidsgiverorganisasjon.

Vi mener også at kommunen med fordel kunne tydeliggjøre hvordan bestemmelsene i eierskapsmeldingen skal følges opp av eierrepresentanten, hvordan eventuelt kommuneadministrasjonen skal involveres i oppfølgingen og hvordan det skal rapporteres til eier/kommunestyret, ved å utarbeide rutiner på området. Dette vil også sikre lik praktisering av eierstyring når en bytter eierrepresentanter og tydeliggjøre deres mandat.

For problemstilling 2, hvorvidt **kommunen sikrer at eierrepresentantene kjenner til og følger de retningslinjer og føringer som er lagt til grunn, og at selskapsstyrene har nødvendig kompetanse**, konkluderer vi med at kommunen har noen tiltak som bidrar til dette. Det er likevel godt rom for forbedringer. Dette er basert på at:

Det ikke er gjennomført opplæring i eierskapsforvaltning før et godt stykke ut i valgperioden. E-læringskurset som ble tilbudt i 2022 har videre vært avhengig av eget initiativ for de folkevalgte. Dette er ikke i henhold til kommunens vedtatte eierskapsmelding og KS sine anbefalinger som tilsier opplæring tidlig i valgperioden for samtlige folkevalgte. Vi kan heller ikke se at de folkevalgte har fått informasjon/opplæring i kommunens egne organisering og praktisering av eierstyring, noe som er viktig med hensyn til at kommunestyret må få anledning til å ta stilling til hvordan eierstyringen i kommunen skal foregå.

Når det gjelder sammensetning og kompetanse i selskapsstyrene stiller ikke Åmot kommunen sin eierskapsmelding krav om kjønnsbalanse i selskapsstyrene. Vi mener videre at kommunen kunne stilt mer spesifikke krav til kompetanse i selskapsstyrene en hva eierskapsmeldingen fra 2016 gjør. Kommunens eierskapsmeldingen inneholder krav om vedtektsfestet bruk av valgkomite i de

selskapene som kommunen er eier/medeier i. Det bør i tillegg stilles krav til at valgkomiteen utarbeider retningslinjer for sitt arbeid der det tas stilling til kompetansebehovet i styret.

Eierskapsmeldingen stiller noen generelle krav til styrets arbeid. Vi mener imidlertid at kravene til kompetanseutvikling i selskapsstyrene, og evaluering og rapportering av selskapsstyrenes arbeid bør tydeliggjøres i eierskapsmeldingen. Vi mener kommunen bør vurdere å utarbeide rutiner for hvordan kommunen skal følge opp kravene til sammensetning og kompetanse i selskapsstyrene. Det samme gjelder med hensyn til oppfølging av kravene til kompetanseutvikling i selskapsstyrene, og evaluering og rapportering av selskapsstyrenes arbeid.

For problemstilling 3, som tar sikte på å se om **det er opprettet rutiner for rapportering og kommunikasjon mellom kommunestyret, eierrepresentanter og selskapene som sikrer kommunestyret reell innflytelse på eierstyringen**, konkluderer vi med at kommunen kan gjøre mer for sikre god kommunikasjon og oppdatert informasjon i forbindelse med eierstyringen. Dette basert på at:

Eierskapsmeldingen er på overtid hva angår revisjon. Dette er et viktig dokument med hensyn til å klargjøre kommunikasjonen mellom de ulike aktører og sikre oppdatert informasjon.

Det rapporteres i noen grad om tilstanden i selskapene ved at årsrapporter og regnskap skal oversendes til kommunen. Vi kan imidlertid ikke se at årsrapporter og regnskap legges frem som saker for formannskapet, slik vi forstår at gjeldene eierskapsmelding legger opp til. Anbefalt praksis er imidlertid å utarbeide en samlet rapport hvert år som oppsummerer økonomi og spesielle saker i selskapene. En slik rapport bør etter vår mening fokusere på hva økonomi og endringer i selskapene har av betydning for Åmot kommune. Vi mener videre at en slik rapport også bør evaluere systemet for eierstyring. Dette kan øke fokuset på eierstyring og ved behov, gi mulighet til å endre praksis for eierstyring.

Gjeldene eierskapsmelding gir ingen føringer for planmessig gjennomføring av eiermøter. Denne typen møter er viktige med hensyn til informasjonsutveksling mellom kommunen og selskapene og det anbefales at det gjennomføres slike møter jevnlig.

Styringsdokumenter for selskapene utover eierskapsmeldingen endres jevnlig, og saker om dette behandles i kommunestyre og formannskap. Sakene er imidlertid i stor grad et resultat av innspill fra selskapene selv. Kommunen har etter hva vi kan se ingen rutine for å vurdere styringsdokumentene opp mot egen eierstrategi, eller egne behov.

Vi konkluderer med at kommunen som hovedregel oppnevner sentrale folkevalgte som representanter i eierorganene. Kommunen har et system for å sikre representasjon også der valgt/utnevnt representant ikke kan møte. Kommunen bør imidlertid tydeliggjøre systemet for valg av vararepresentanter i eierskapsmeldingen. Vi mener numeriske vararepresentanter sikrer en mer stabil representasjon fra kommunens side i eierorganene. Vi konkluderer avslutningsvis med at kommunen har fått gjennomslag for de innkallingsfristene til eierorganene som kommunens eierskapsmelding legger opp til.

9 anbefalinger

Ut fra våre vurderinger og konklusjoner anbefalinger vi at:

1. Det utarbeides eierskapsmeldinger i henhold til kommunelovens § 26-1 tidlig i hver valgperiode, slik at prinsippene for eierstyring i størst mulig grad er forankret i sittende kommunestyre. Kommunens eierskapsmelding må omfatte alle selskap og samarbeid som kommunen har interesser i og bør ellers følge de anbefalinger kommunesektoren legger til grunn.
2. Kommunen i eierskapsmeldingen eller i eget dokument for eierstrategi, stiller tydelige krav til:
 - Vurdering og håndtering av habilitet i selskapsstyrene.
 - Registrering i KS sitt styrevervregister.
 - Medlemskap i en arbeidsgiverorganisasjon.
 - Kjønnbalanse i selskapsstyrene.
 - Kompetanse og kompetanseutvikling i selskapsstyrene.
 - At det utarbeides retningslinjer for valgkomiteenes arbeid hvor det blant annet tas stilling til kompetansebehovet i selskapsstyret.
 - Evaluering og rapportering av selskapsstyrenes arbeid.
 - At det gjennomføres Eiermøter jevnlig.
 - Valg av vararepresentanter.
3. Det vurderes å utarbeide en rutine/informasjonskriv for hvordan bestemmelsene i eierskapsmeldingen kan følges opp av eierrepresentanten og hvordan det skal gis tilbakemelding/ rapporteres til kommunen.
4. Det vurderes å utarbeide rutiner for hvordan bestemmelsen i eierskapsmeldingen skal følges opp av kommuneadministrasjonen.
5. Opplæring om eierskapsforvaltning gjennomføres tidlig i hver valgperiode, og omfatter Opplæring/informasjon om både generelle forhold og kommunens egen organisering og praksis for eierstyring.
6. Det innføres en årlig rapportering på eierstyring til kommunestyret som omfatter tilstanden i selskapene/samarbeidene og en evaluering av hvordan kommunens systemer og rutiner for eierstyring har fungert.
7. Kommunen innfører rutiner som sikrer at styringsdokumenter og avtaler med selskaper/samarbeider vurderes mot kommunens målsettinger, krav og behov, og at det fremmes forslag om endringer når det er aktuelt.

10 Kommunedirektørens uttalelse

Problemstilling 1: Har kommunen et overordnet system, tydelig retningslinjer og føringer for eierskapsoppfølging som samsvarer med det som er anbefalt:

Kommunen har en eierskapsmelding. Den er fra 2016 er dels utdatert da den ikke bygger på de endringer som har blitt gjort etter ny kommunelov kom. Kommunen vil starte jobb med å revidere sin plan og sørger for at den blir i samsvar med gjeldende lovverk. Det samme gjelder i forhold til oppdatering av de selskap eier eller er deleier av, herunder også samarbeid kommuner inngår i.

Problemstilling 2: Sikrer kommunen at eierrepresentanter kjenner til og følger de retningslinjer og føringer som er lagt til grunn, og selskapsstyrene har nødvendig kompetanse.

Det med eierskapsstyring vil bli del av folkevalgtopplæringen etter valget høsten 2023. Det vil bli sørget for at de som skal representere Åmot kommune i selskap eller samarbeid vil gjort kjent med sin rolle, sitt ansvar og kommunene krav og forventning som ligger i eierskapsmeldingen.

Problemstilling 3: Er det opprettet rutiner for rapportering og kommunikasjon mellom kommunestyret, eierrepresentanter og selskapene som sikrer kommunestyret reell innflytelse på eierstyringen.

Dette vil bli del både av ny eierskapsmelding og det som vil inngår i opplæringen, både den generelle gjennom folkevalgtopplæringen og den mer spesifikke for de som skal inn som representanter i selskap, styrer og samarbeid.

Med vennlig hilsen

Stein Halvorsen

Kommunedirektør

Stein.Halvorsen@amot.kommune.no

+47 41472123

Torget 1, 2450 Rena

www.amot.kommune.no

+47 62434000

Det gjøres oppmerksom på at e-post kan bli journalført som offentlig post.

11 Referanser

KS.

«Anbefalinger om eierskap, selskapsledelse og kontroll. KS folkevalgtprogram 2019 – 2023» (2020).
<https://www.ks.no/globalassets/fagomrader/for-deg-som-folkevalgt/AnbefalingerEierskap2020.PDF>

«Anbefaling om eierskap, selskapsledelse og kontroll av kommunalt og fylkeskommunalt eide selskaper og foretak» (2010). «Folkevalgtopplæring – Organisering av oppgaveløsningen» PowerPoint (2019).

Åmot kommune.

«Etske retningslinjer Åmot kommune». (2022).

«Eierskapsmelding for Åmot kommune» (2016).

«Årsregnskap 2022 – Åmot kommune». (2023).

Vedlegg A: Kontrollkriterier

Med bakgrunn i fastsatte problemstillinger skal det etableres kriterier for eierskapskontrollen. Kriterier er de krav, normer og/eller standarder som utøvelsen av eierskapet skal vurderes opp mot. Kriteriene skal begrunnes i/utledes av autoritative kilder innen eierskapsforvaltning. Autoritative kilder kan være lover og forskrifter, politiske vedtak/mål/føringer og anerkjente prinsipper for eierstyring. Kilder som ligger til grunn for utledning av kriterier i denne eierskapskontrollen er:

- Kommuneloven
- KS anbefalinger om eierstyring

Det er i det følgende utledet kriterier for den enkelte problemstilling, som oppsummeres med kortpunkter. Disse kortpunktene er videre tatt inn i selve rapporten og våre vurderinger og konklusjoner bygges rundt disse punktene.

1. Har kommunen et overordnet system, tydelige retningslinjer og føringer for eierskapsoppfølging som samsvarer med det som er anbefalt?

Eierstyring er regulert i kapittel 26 i kommuneloven mens «beste praksis» for kommunene er nedfelt i KS sine anbefalinger om eierskap, selskapsledelse og kontroll. Disse anbefalingene ble sist endret i forbindelse med nye bestemmelser i kommuneloven i 2020. Ellers vil de generelle reglene i kommuneloven om forsvarlig saksutredning, delegering og internkontroll også gjelde for administrasjonens tilrettelegging for god eierstyring i kommunen.

Kommuneloven § 26-1 tilsier at kommunen skal utarbeide en eierskapsmelding som skal legges fram og behandles i kommunestyret. Denne skal inneholde kommunens prinsipper for eierstyring, oversikt over selskaper, foretak og andre virksomheter som kommune har eierinteresser i og kommunens formål med sine interesser eller tilsvarende interesser i virksomhetene. I KS sine anbefalinger om eierskap, selskapsledelse og kontroll heter det at eierskapsmeldingen også kan inneholde andre elementer. Det kan blant annet være aktuelt å si noe om hvordan eierskapsstyring skal organiseres i kommunen, prinsipper knyttet til selskapenes samfunnsansvar, miljø, likestilling, etikk mm.

Nytt i kommuneloven som trådte i kraft i 2019, er en større grad av eierstyring i interkommunale samarbeid. I interkommunale politiske råd og interkommunale oppgavefelleskap skal det for eksempel opprettes representantskap og det skal inngås skriftlige samarbeidsavtaler. I KS sine anbefalinger er det presisert at eierskapsmeldingen også bør reflektere styringen av de interkommunale samarbeidene og andre virksomheter som kommunen har interesser i. KS anbefaler videre at eierskapsmeldingen bør være kommunisert og tilgjengelig, ikke bare for selskapenes organer men også for kommunens innbyggere. Der kommunen er eier i flere selskaper sammen med andre kommuner er det videre anbefalt å utarbeide en felles eierskapsmelding/eierskapsstrategi.

Kommuneloven § 25-1 om internkontroll tilsier at det er kommunedirektøren som har ansvaret for internkontrollen i kommunen og at denne skal være systematisk og tilpasses virksomhetens størrelse, egenart, aktiviteter og risikoforhold. Vi merker oss spesielt at kommunedirektøren skal ha nødvendige rutiner og prosedyrer, samt dokumentere internkontrollen i den formen og det omfanget som er nødvendig. Det heter i KS sine anbefalinger om eierskap, selskapsledelse og kontroll, at et aktivt og

godt eierskap er grunnleggende for en best mulig lokalpolitisk forvaltning av kommunens samlede verdier og har direkte konsekvenser for selskapene, deres disposisjoner og deres markedsposisjoner. Det heter også at det, for at de folkevalgte skal kunne påvirke og styre selskapene i tråd med de formål som er satt, er viktig å være bevisst de mulighetene som finnes og at eierskapspolitikken blir gjenstand for en bred og helhetlig prosess. KS mener at et grep for å sikre dette, kan være å forankre eierskapspolitikken i kommuneplanen.

Ut fra risiko knyttet til målsettingene nevnt over, bør eierforvaltning være et område som kommunen har fokus på. Selv om eierrepresentantene har et selvstendig ansvar for å sette seg inn i sin rolle og hvilke regler som gjelder for eierstyring generelt og særskilt for kommunen, vil en godt fungerende eierforvaltning være avhengig av en viss tilrettelegging både for kommunestyret som eier, og for de som skal representere kommunestyret i eierorganene i virksomhetene. Internkontroll kan også knyttes til utredning av saker til politisk behandling. Det heter i kommuneloven § 13-1 at kommunedirektøren skal påse at saker som legges fram for folkevalgte organer, er forsvarlig utredet. Utredningen skal gi et faktisk og rettslig grunnlag for å treffe vedtak. I forbindelse med eierskapsforvaltningen vil det utredes ulike saker til behandling, med eierskapsmeldingen som den mest sentrale.

KS sine anbefalinger om eierskap, selskapsledelse og kontroll blir en sentral kilde til kriterier i denne eierskapskontrollen og kan oppsummeres som følger:

1. Velge selskapsform ut fra formål og behov.
2. Skille mellom skjermet virksomhet og virksomhet i konkurranse med private.
3. Sørge for god kunnskap til folkevalgte om eierskap.
4. Utarbeide en årlig eierskapsmelding eller rapport om selskapene for kommunestyret.
5. Revidere styringsdokumenter og avtaler jevnlig.
6. Holde jevnlig eiermøter.
7. Som hovedregel bør sentrale folkevalgte oppnevnes som representanter i eierorganet.
8. Sørge for bestemmelser om innkallingsfrist til generalforsamlinger og representantskapsmøter.
9. Sørge for god sammensetning og kompetanse i styret.
10. Vedtektsfeste bruk av valgkomité ved styreutnevnelser.
11. Sørge for balansert kjønnsrepresentasjon i styrene.
12. Lage rutiner for å sikre nødvendig kompetanse i selskapsstyrene.
13. Som hovedregel bør styremedlemmer i morselskapet ikke sitte i styrene i datterselskaper.
14. Oppnevne numeriske vararepresentanter.
15. Etablere rutiner for vurdering og håndtering av habilitet.
16. Foreta en prinsipiell avklaring av godtgjøring for styreverv.
17. Registrere styreverv i KS styrevervsregister.
18. Sørge for at selskapene melder seg inn i en arbeidsgiverorganisasjon.
19. Sørge for at selskapsstyrene utarbeider og jevnlig reviderer etiske retningslinjer for selskapsdriften.
20. Avklare forholdet mellom kommunedirektøren og daglig leder av foretaket ved opprettelse av kommunale foretak.
21. Sørge for at kontrollutvalget sikres gode nok rammebetingelser til å utøve sin funksjon på en god måte.

Vi vil i vår kontroll ta utgangspunkt i KS sine anbefalinger med unntak av anbefaling nummer 20 og 21. For denne problemstillingen avgrenses kontrollen til anbefalinger som kan knyttes spesielt til kommunens overordnede system for eierforvaltning og retningslinjer eller føringer for eierskapsoppfølging.

Kriterier for problemstilling 1 kan oppsummeres i følgende kortpunkter:

1. Kommunen utarbeider eiermeldinger som inneholder kommunes prinsipper for eierstyring, oversikt over selskaper, foretak og andre virksomheter som kommune har eierinteresser i, og kommunens formål med sine interesser eller tilsvarende interesser i virksomhetene.
2. Eiermeldingen reflekterer også styringen av de interkommunale samarbeidene og andre virksomheter som kommunen har interesser i.
3. Det er bestemt hvordan eierstyringen i kommunen skal organiseres og kommunen har rutiner for gjennomføringen.
4. Prinsipper, beskrivelser og eventuelle rutiner bør omhandle de råd som berører i KS sine anbefalinger om eierskap, selskapsledelse og kontroll. Altså anbefalt praksis.

2. Sikrer kommunen at eierrepresentantene kjenner til og følger de retningslinjer og føringer som er lagt til grunn, og at selskapsstyrene har tilstrekkelig kompetanse?

KS anbefalinger om eierskap, selskapsledelse og kontroll, anbefaling nummer 3 er å sørge for god kunnskap til folkevalgte om eierskap. Det anbefales å bruke tid på for eksempel eierskapsseminarer for samtlige folkevalgte tidlig i valgperioden. Ofte gjøres dette i forbindelse med folkevalgtopplæringen etter valg av nytt kommunestyre. I anbefalingen heter det at det er viktig at de folkevalgte får innsikt i omfanget av selskapsorganisering og de styringsmulighetene som finnes. Det er også viktig at de folkevalgte får innsikt i de ulike rollene de har som folkevalgt, kommunens eierrepresentant eller som medlem i styret i kommunalt eide selskap. Opplæringen må også nødvendigvis omfatte informasjon om den interne organiseringen og praktisering av eierstyring i kommunen.

KS anbefaling nummer 9 omhandler det å sørge for god sammensetning og kompetanse i styret. Det heter at eier, gjennom selskapenes eierorganer, bør sørge for at styrets kompetanse samlet sett er tilpasset det enkelte selskaps formål og virksomhet. Dette innebærer at det må defineres hva slags kompetanse og kapasitet som forventes av styremedlemmene. Kommunen kan ha generelle regler for dette, men det er også påkrevd å ha en instruks eller rutine for denne typen vurderinger i forbindelse med valg av styremedlemmer. Der det er oppnevnt valgkomité bør det utarbeides retningslinjer for komitéens arbeid som sikrer kompetansebehovet i selskapsstyrene. I KS sin anbefaling heter det at kompetansevurderingen også bør vurdere spørsmål om habilitet. Dette er spesielt aktuelt der det er sentrale folkevalgte som velges inn i selskapsstyrene.

Anbefaling nummer 12 i KS sine anbefalinger fokuserer på at selskapenes eiere har et ansvar for å sikre at styret har den nødvendige kompetanse for å nå selskapets mål. Ut fra denne anbefalingen bør kommunen konkretisere hvilke krav den som eier stiller til styret når det gjelder kompetanse, opplæringsarbeid og evaluering. Dette bør nedfelles i egne rutiner, eventuelt at det fremgår av kommunens strategi- og styringsdokumenter for eierskapsforvaltning. Anbefalingen fra KS innebærer også at kommunen stiller krav til styret om en årlig plan for sitt arbeid med vekt på mål, strategi og gjennomføring, samt en årsrapport som redegjør for selskapets styring og ledelse. Vi mener dette er

punkter som er naturlig å ta inn i en styreinstruks. Anbefaling nummer 14 gjelder oppnevning av numeriske vararepresentanter i styret, i stedet for personlige. Dette er også et tiltak for å sikre kontinuitet og kompetanse ut fra tanken om at numeriske vararepresentanter vil møte oftere i styremøter og dermed være tettere på sakene. I tillegg har KS en anbefaling som går på å sikre kjønnsbalanse i styrene (Anbefaling nummer 11). Numeriske vararepresentanter vil i praksis kunne påvirke kjønnsbalansen i styrerepresentasjonen.

Vi vil i vår kontroll ta utgangspunkt i KS sine anbefalinger. For denne problemstillingen avgrenses kontrollen til anbefalinger som kan knyttes til opplæring og integrering av generelle og lokale bestemmelser om eierforvaltning i kommunen.

Kriterier for problemstilling 2 kan oppsummeres i følgende kortpunkter:

5. Kommunen gjennomfører opplæring i eierskapsforvaltning for samtlige folkevalgte tidlig i valgperioden.
6. Opplæringen er ment å gi generell kunnskap om eierforvaltning og kunnskap om intern organisering og praktisering av eierstyring i kommunen.
7. Kommunen har i strategidokumentene som gjelder eierskapsforvaltning satt krav til ønsket sammensetning og kompetanse i selskapsstyrene, og utarbeidet rutiner for hvordan dette skal følges opp.
8. Kommunen har konkretisert hvilke krav den som eier stiller til selskapsstyrene når det gjelder kompetanse for å nå selskapenes mål, opplæringsarbeid, evaluering og rapportering. Det sikres at kravene følges opp i eierorganene.

3. Er det opprettet rutiner for rapportering og kommunikasjon mellom kommunestyret, eierrepresentanter og selskapene som sikrer kommunestyret reell innflytelse på eierstyringen?

Kommuneloven § 26-1 tilsier at det skal legges frem en eierskapsmelding for kommunestyret minst en gang i valgperioden. KS anbefaler at dette gjøres årlig, eventuelt at det utarbeides en årlig rapport om tilstanden i selskapene. Vi forstår det slik at en her må vurdere omfanget og kompleksiteten i kommunens eierskap. Eierskapsmeldingen er et meget sentralt dokument når det gjelder informasjon til kommunestyret om kommunens eierforvaltning. Det samme gjelder selskapsavtaler eller vedtekter for selskapene. KS anbefaling nummer 5 tilsier at disse styringsdokumentene, og eventuelle andre styringsdokumenter revideres jevnlig. Det anbefales å utarbeide andre styringsdokumenter i tillegg dersom vedtektene/selskapsavtalene kun regulerer minimumskravene i forhold til den aktuelle selskapslovgivningen. Eksempler på slike kan være en generell miljøpolicy, åpenhetsprofil eller mål om lokale utviklingstiltak som gjelder for flere eller alle selskapene der kommunen har eierinteresser.

Andre anbefalinger som omhandler kommunikasjon mellom kommunen som eier og selskapene er anbefaling nummer 6, 7 og 8. Anbefaling nummer 6 omhandler det å holde jevnlig eiermøter. Hensikten med dette er å bidra til god kunnskap om og dialog med selskapene. Eiermøter er mer uformelle møter mellom kommunen som eier, styret og daglig leder i selskapene der en kan ha gjensidig informasjonsutveksling, forventningsavklaringer og drøfte generell utvikling og rammevilkår for virksomheten. I anbefaling nummer 7 heter det at hovedregelen bør være at sentrale folkevalgte oppnevnes som representanter i eierorganet. Dette vil kunne forenkle samhandlingen og kommunikasjonen mellom eierorganet og kommunestyret. Samhandling og kommunikasjonsformer

mellom kommunestyret og eierorganet bør for øvrig forankres i Eiermeldingen. KS sine anbefalinger fokuserer ellers på at kommunen må ha et system som sikrer representasjon fra kommunen dersom valgt eierrepresentant ikke kan møte. Anbefaling nummer 8 handler om å sørge for bestemmelser vedrørende innkallingsfrist til generalforsamlinger og representantskapsmøter. I anbefalingen heter det at bestemmelser om innkallingsfrist bør tas inn i vedtektene, slik at det tas hensyn til kommunens behov for å ha tid til å behandle aktuelle saker.

Kriterier for problemstilling 3 kan oppsummeres i følgende kortpunkter:

9. Eiermelding behandles i kommunestyret minst en gang i valgperioden.
10. Dersom det ikke legges frem årlige Eiermeldinger, legges det frem en årlig rapport om tilstanden for selskapene (økonomi og spesielle saker).
11. At styringsdokumenter og avtaler som gjelder eierskap revideres jevnlig
12. Kommunen oppnevner som hovedregel sentrale folkevalgte som representanter i eierorganene, og har sikret representasjon fra kommunen også der valgt/utnevnt representant ikke kan møte.
13. Bestemmelser om innkallingsfrist til generalforsamling og representantskapsmøter tas inn i selskapsvedtektene. Dette med tanke på at kommunen skal ha tid til forsvarlig behandling av aktuelle saker.